

Posuzování školní zralosti v MŠ

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: 7531R001 – Učitelství pro mateřské školy
Autor práce: **Nicola Kladivová**
Vedoucí práce: PhDr. Radka Harazinová, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Nicola Kladivová
Osobní číslo: P14000011
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Název tématu: Posuzování školní zralosti v MŠ
Zadávající katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Na základě analýzy pedagogické dokumentace vybraných mateřských škol prozkoumat realizaci a rozsah prohloubené předškolní přípravy se zaměřením na rozvoj školní zralosti. V důsledku zjištěných informací navrhnout vlastní doporučení pro práci s dětmi v posledním roce předškolního vzdělávání.

Požadavky:

1. Analýza pedagogické dokumentace a ŠVP příslušné MŠ
2. Dotazníkové šetření
3. Tvorba souboru aktivit

Metody:.

1. Analýza pedagogické dokumentace
2. Dotazník

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V., 2011. Školní zralost. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2569-4.

RAABE, 2012. Diagnostika školní zralosti. 1.vyd. Praha: Raabe. ISBN 978-80-87553-52-7.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V., 2007. Diagnostika dítěte předškolního věku. 1.vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1829-0.

OPRAVILOVÁ, E., 2016. Předškolní pedagogika. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5107-8.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. Vývojová psychologie. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, ISBN 80-247-1284-9.

PELIKÁN, J., 2011. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. 2. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1916-3.

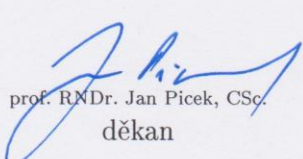
Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Radka Harazinová, Ph.D.

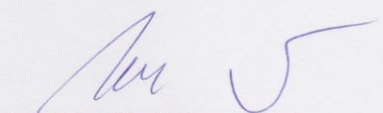
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **16. června 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25. května 2017**

prof. RNDr. Jan Píček, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. června 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce paní PhDr. Radce Harazinové, Ph.D. za konzultace, připomínky a její rady k vypracování této bakalářské práce. Také bych ráda poděkovala vybraným mateřským školám v Libereckém kraji, které mi vyplnily dotazník a mohla jsem tak uskutečnit praktickou část práce. Nakonec bych chtěla poděkovat své rodině, která mě do poslední chvíle podporovala a vytvářela vhodné prostředí pro studium.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá posuzováním školní zralosti v mateřské škole. Cílem práce je zjistit, ve které oblasti školní zralosti mají děti největší problémy. Vytvořit pracovní listy na jednotlivé oblasti a dále zjistit, jestli je více dětí s odkladem z mateřských škol, které mají heterogenní třídy. Práce také definuje jednotlivé oblasti školní zralosti a příčiny školní nezralosti. Na základě zjištění problematiky některé z oblastí navrhnou vlastní doporučení pro práci s dětmi v posledním roce předškolního vzdělávání.

Klíčová slova

Školní zralost, mateřská škola, základní škola, odklad školní docházky, dítě

Annotation

This thesis deals with the assessment of school readiness in kindergarten. The aim is to find out in which areas of school readiness children have the biggest problems. Create worksheets for each area and then see if there are more children with postponed from nursery schools that have heterogeneous classes. Work also defines the various areas of school readiness and school immaturity causes. Based on the findings of the issue one of the areas I will propose their own recommendations for working with children in the last year of preschool education.

Keywords

School readiness, kindergarten, elementary school, postponement of school attendance, child

Obsah

OBSAH	7
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	9
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	10
ÚVOD	11
1 POJMY ŠKOLNÍ ZRALOST A ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST	12
2 OBLASTI POSUZOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI	14
2.1 TĚLESNÝ VÝVOJ	14
2.1.1 <i>Hrubá motorika</i>	15
2.1.2 <i>Jemná motorika</i>	15
2.2 KOGNITIVNÍ VÝVOJ	15
2.2.1 <i>Grafomotorika, vizuomotorika</i>	16
2.2.2 <i>Lateralita</i>	16
2.2.3 <i>Řeč</i>	16
2.2.4 <i>Zrakové vnímání</i>	18
2.2.5 <i>Sluchové vnímání</i>	19
2.2.6 <i>Vnímání času</i>	20
2.2.7 <i>Vnímání prostoru</i>	20
2.2.8 <i>Základní matematické představy</i>	21
2.3 PRACOVNÍ PŘEDPOKLADY A NÁVYKY	21
2.4 ÚROVEŇ ZRALOSTI OSOBNOSTI	22
3 DIAGNOSTIKA ŠKOLNÍ ZRALOSTI	23
3.1 METODY PEDAGOGICKÉ DIAGNOSTIKY V MATEŘSKÉ ŠKOLE	23
3.2 TESTY ŠKOLNÍ ZRALOSTI	24
3.3 SPOLUPRÁCE MŠ A RODINY	25
4 ZÁPIS DO ZŠ	27
5 PŘÍČINY ŠKOLNÍ NEZRALOSTI	29
5.1 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	29
5.2 PŘÍPRAVNÉ TŘÍDY	30
6 VSTUP DO ZŠ	32
7 PRAKTICKÁ ČÁST	33
7.1 CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	33
7.1.1 <i>Výzkumné otázky</i>	33
7.2 VYBRANÉ METODY ŠETŘENÍ	33
7.3 VYBRANÝ ZKOUMANÝ VZOREK	34
7.4 VÝSLEDKY A VÝKLAD DOTAZNÍKŮ	34
7.5 VLASTNÍ DOPORUČENÍ PRO PRÁCI S DĚTMI	46
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50

SEZNAM PŘÍLOH	51
----------------------------	-----------

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1 Kapacita MŠ v %	35
Obrázek 2 Lokalita MŠ v %	35
Obrázek 3 Způsob rozdělení do tříd v %	36
Obrázek 4 Počet dětí s odkladem	37
Obrázek 5 Největší problém v %	38
Obrázek 6 Větší problém v %	38
Obrázek 7 Menší problém v %	39
Obrázek 8 Způsob přípravy homogenních tříd v %	40
Obrázek 9 Způsob přípravy heterogenních tříd v %	40
Obrázek 10 Týdenní čas věnovaný přípravě v homogenních třídách v %	41
Obrázek 11 Týdenní čas věnovaný přípravě v heterogenních třídách v %	42
Obrázek 12 Konkrétní činnosti vykonávané s předškoláky	43
Obrázek 13 Spolupráce s odborníky v %	44
Obrázek 14 Výběr specialistů v %	44
Obrázek 15 Jiný způsob spolupráce v %	45

Seznam použitých zkratk a symbolů

MŠ – mateřská škola

PPP – pedagogicko-psychologická poradna

ZŠ – základní škola

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je posuzování školní zralosti v mateřské škole. Při rozhodování jsem si toto téma vybrala kvůli své praxi. Nejdříve jsem byla v homogenní třídě u předškolních dětí, kde se na nástup do základní školy připravuje celá třída den co den stejně, tomu jsou také přizpůsobené aktivity. Další praxi jsem podstoupila v heterogenní třídě, kde jsou i mladší děti, proto není čas na přesnou přípravu předškolních dětí tak velký jako u třídy zmíněné předtím. Chtěla bych tedy zjistit, zda v heterogenní třídě zůstává více dětí s odkladem školní docházky než ve třídě, kde jsou děti rozdělené podle věku.

Pro svoji další praxi s dětmi v mateřské škole bych chtěla zjistit, ve které oblasti mají děti největší problémy a kvůli čemu mají nejčastěji odklad. Ve svém budoucím zaměstnání bych se těmito zjištěnými údaji později chtěla řídit a tuto oblast s dětmi více procvičovat, aby se zlepšovaly.

Myslím si, že tento průzkum ukáže, že nejvíce děti trápí řeč. Usuzuji tak na základě mé předchozí praxe, kterou jsem absolvovala během studia. V každé třídě je hodně dětí, které neumí vyslovovat, není jim rozumět nebo nemají dostatečně velkou slovní zásobu.

V teoretické části práce podrobně popisuji všechny oblasti, kterými se paní učitelky zabývají při posuzování předškolních dětí. Popisuji příčiny školní nezralosti a seznamuji s odkladem školní docházky. Dalšími kapitolami jsou pak pedagogická diagnostika, testy školní zralosti a zápis do studia na základní škole. Konec mé teoretické části je věnován vstupu do školy, kde se také ukáže, zda byla zralost daného dítěte vyhodnocena správně.

V praktické části použiji dotazník, který jsem vytvořila. Dotazník je zaměřený na přípravu předškolních dětí. V této části se budu zaměřovat na děti s odkladem školní docházky a spolupráci mateřských škol se školami základními.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, ve které oblasti školní zralosti mají děti největší problémy. Vytvořit pracovní listy na jednotlivé oblasti a dále zjistit, jestli je více dětí s odkladem z mateřských škol s heterogenními třídami.

K tomuto tématu je vydáno mnoho publikací. Nejvíce jsem čerpala z knih Školní zralost a diagnostika školní zralosti od autorek Bednářové a Šmardové, které se zabývají přímo jednotlivými oblastmi a výborně je popisují. Dále pak jsem prostudovala ediční řadu pěti publikací, od nakladatelství RAABE, které připravují děti na nástup do první třídy základní školy. K popisu vývoje dítěte jsem si nejvíce oblíbila knihu Vývojová psychologie od Langmeiera a Krejčířové. Pro tvorbu dotazníku jsem zvolila knihu Základy empirického výzkumu pedagogických jevů od Jiřího Pelikána.

1 Pojmy školní zralost a školní připravenost

„Školní zralost lze vymezit jako dosažení takového stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně- sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně- vzdělávacího procesu, nebo alespoň bez větších obtíží, nejlépe s radostí a dychtivostí“ (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 2).

Školní zralost je definována tím, že dítě splňuje a zvládá požadavky, které jsou obsaženy v rámcovém programu pro předškolní vzdělávání. V tom případě splňuje požadavky pro vstup do základní školy a je tedy schopné plnit požadavky základní školou kladené. Zralost se tedy týká především dítěte. Předpokladem školní zralosti je zralost centrální nervové soustavy, která je také předpokladem pro rozvoj percepce. Dítě se zralou centrální nervovou soustavou má zvýšenou odolnost proti zátěži, dokáže se lépe koncentrovat a udrží déle pozornost, která je důležitá během školní docházky. Nesmíme také zapomínat na manuální zručnost nebo vyhranění jedné ruky. Při zkoumání nebo diagnostikování se posuzuje aktuální připravenost ve vývoji řeči, zdravotním stavu, grafomotorice nebo lateralitě. Zabýváme se zralostí sociální, kognitivní, pracovní a percepční. Dítě, které splňuje parametry zralosti podle daného měřítka je považováno za připravené navštěvovat povinnou školní docházku. Podmínky základní školy jsou dané a neměnné, je potřeba, aby se jim dítě přizpůsobilo, ne naopak.

Pokud dítě nespĺňuje parametry a doporučíme mu odklad povinné školní docházky, přepokládáme, že dítě si během roku chybějící schopnosti lépe osvojí, předškolák dozraje a bude lépe zvládat nároky první třídy následující školní rok. Musíme si uvědomit, že ujma spojená s tím, že dítě dostane odklad je podstatně menší než ujma, kterou by dítě dostalo tím, kdyby šlo do školy nezralé a muselo by se vrátit zpět do mateřské školy.

Cílem zjišťování školní zralosti je, aby dítě zvládalo bez problémů předepsanou látku ve škole. V první třídě se jedná hlavně o zvládnutí trivia. Rozhodujeme s důrazem na to, aby dítě velmi dobře zvládalo tuto základní látku. Pokud mu tato látka nepůjde tak, jak by měla, je ohroženo jeho další vzdělávání a tyto problémy ho mohou provázet po celý jeho život. Dítě je individuální bytost, každému dítěti trvá jinak dlouho, než si zmíněné dovednosti osvojí. Roli nehraje čas, ale kvalita dovedností.

(Mertin, Gillernová, 2010)

Kdo ovlivňuje dítě po celé jeho dětství, je jeho rodina, která znamená pro dítě zázemí. Během života dítěte, který prožívá před vstupem do školy, mu rodina předkládá mnoho podnětů. Je jen na ni, jaké podněty dítěti předá. Každá rodina předává jiné. Díky tomu jsou

rozdíly mezi rodinami. U některých rodin není v současné době vhodné prostředí pro výchovu dítě, aby bylo posléze dostatečně připraveno na náročnou povinnou školní docházku. Takové prostředí se může projevit v rodinách, kde rodiče řeší kariéru v zaměstnání, existenční otázky nebo své osobní problémy v partnerském vztahu. V těchto rodinách se pozornost věnovaná výchově a řešení potřeb dítěte bohužel vytrácí.

(Vágnerová, 2012)

Rozdíl mezi zralostí a připraveností na školu

I když existuje mnoho definic a mnoho z nich tyto dva termíny slučuje, rozdíl v nich přeci jen je. Školní připravenost zahrnuje hlavně dovednosti, které dítě potřebuje, aby úspěšně zvládalo povinnosti během své školní docházky. Připravenost je závislá na učení a také prostředí, kde dítě vyrůstá. Oproti tomu školní zralost je závislá na vývoji centrální nervové soustavy, psychických a mentálních funkcí, zrání organismu. Je potřeba, aby dítě došlo do potřebné úrovně pozornosti, řeči, sociálních dovedností a myšlenkových operací. Jedná se o schopnost dítěte vystudovat školní zařízení. (Mertin, Gillernová, 2010)

2 Oblasti posuzování školní zralosti

Aby posouzení zralosti bylo co nejvíce přínosné, rozlišujeme několik oblastí, které samostatně posuzujeme. Dítě by mělo mít samozřejmě rozumové předpoklady, ovšem nejen ty. Důležité také je, aby bylo emočně připraveno. Pod pojem zralost si představíme řadu oblastí, které se navzájem ovlivňují. Jedná se o oblasti kognitivních funkcí, zralosti osobnosti, tělesného vývoje a práceschopnosti. (Bednářová, Šmardová, 2007)

2.1 Tělesný vývoj

Tělesný a zdravotní stav posuzuje dětský lékař při pravidelných lékařských prohlídkách. Prohlídky se konají konkrétně na začátku předškolního věku, ve třech letech, a ke konci předškolního věku, v pěti letech. U některých případů je potřebné, aby pediatr při posuzování, zda je dítě do školy zralé, dal podnět k neurologickému, psychologickému, nebo jinému odbornému vyšetření. „*Tělesná vyspělost (tedy váha a výška) není a ani nemůže být prvořadým ukazatelem zralosti, ale je třeba brát ji v úvahu*“ (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 2). Drobnější děti mohou trpět snadnější unavitelností a sníženou odolností vůči zátěži. Pokud takové dítě přijde do kolektivu, složeného z většiny starších, případně fyzicky vyspělejších spolužáků, může to pro něj znamenat nejen jeden problém. Za pozastavení určitě patří pocity méněcennosti, ohrožení a slabosti, kdy se takové dítě stává terčem posměšků od ostatních dětí ve třídě, zejména od těch agresivnějších. Zvýšená opatrnost v určování fyzické zralosti je nutná u dětí, které měly problémy v prenatálním, perinatálním a také i postnatálním období. U dětí, které se narodily předčasně s velmi nízkou porodní váhou, se může projevit porucha pozornosti. Stejná pečlivost je nutná také při posuzování smyslových a tělesných vad. U budoucích školáků hrají roli také proporce celého těla, kde tuková vrstva, která se objevuje u předchozích vývojových období, je na ústupu, a prodlužují se končetiny. Hlava má být menší než tělo, u dětí můžeme provést tzv. Filipínskou mírou, která odhalí, zda dítě má protáhlé končetiny či nikoli. „*Ruka natažená přes vzpřímenou hlavu dosáhne na ušní lalůček na druhé straně*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 112).

Dalšími znaky fyzické zralosti jsou osifikace kostí hlavně na zápěstí, které je potřeba při psaní. Na správné psaní má vliv také správný tzv. „špetkový“ úchop tužky, který by mělo mít dítě zafixováno už z mateřské školy. Roli hraje také výměna první dentice, kdy dítěti začínou vypadávat mléčné zuby. V neposlední řadě je také důležité mít rozvinuté svalstvo,

aby dítě uneslo aktovku na zádech a zvládnutá koordinace pohybů hrubé a jemné motoriky. Také musí být dítě připraveno na to, že ve škole bude méně času na pohybové aktivity, že bude muset většinu času sedět v lavici a nemůže se jít proběhnout po třídě. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

2.1.1 Hrubá motorika

Jedná se o pohyby celého těla a velkých svalových skupin, koordinace pohybů a také držení rovnováhy. Pro rozvoj je důležité dítěti poskytovat celou škálu příležitostí k pohybu. Nabízíme chůzi, skoky, poskoky, běh, různé pohybové hry s náčiním i bez náčiní. Dítě by mělo vydržet stát na jedné noze alespoň jednu vteřinu. Ve čtyřech letech by mělo zvládat skok po jedné noze a v pěti letech už by se mělo umět i odrazit a skočit.

2.1.2 Jemná motorika

Aktivity drobných svalů ruky. Jemné pohyby ruky, které se postupně zdokonalují, obratnost ruky, manipulace s malými, drobnými předměty. Školsky zralé dítě by mělo umět si samo zavázat tkaničky na botě, vyhledávat malování štětcem, kreslení pastelkami. Pro rozvoj zařazujeme rukodělné činnosti, navlékání korálků, lepení, stříhání, modelování a také stavebnice nebo skládky. (Klenková, Kolbábková, 2002)

2.2 Kognitivní vývoj

V této složce školní zralosti se posuzuje, jak dítě myslí, jak mluví, jak poznává. „Pro zvládnutí trivie (čtení, psaní, počítání) je důležitá dostatečná úroveň rozumových schopností a rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech“ (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 3). Pokud u dítěte kognitivní schopnosti zaostávají nebo mají pomalejší vývoj, doporučuje se odklad školní docházky.

Pokud dítě má nezralou pouze jednu oblast, tak je dobré ho motivovat k takové činnosti, která podporuje rozvoj této nezralé oblasti. Záleží ovšem na jednotlivci, na individuální stránce dítěte, zda je trpělivé, jak se umí na činnost soustředit. Do kognitivních schopností řadíme: grafomotoriku a vizuomotoriku, řeč, zrakové vnímání, sluchové vnímání, vnímání času, prostoru a také základní matematické představy. (Bednářová, Šmardová, 2007)

2.2.1 Grafomotorika, vizuomotorika

Na grafomotoriku má vliv řada různých schopností jako je paměť, hrubá a jemná motorika, pozornost, zrakové vnímání, lateralita a prostorové vnímání. Neméně zásadní je mentální vyspělost dítěte. Grafomotorika ovlivňuje z velké části psaní. Pokud je grafomotorika špatná, předpokládá se, že písmo bude kostrbaté, neúhledné.

K tomu aby dítě později mohlo psát, je potřeba, aby fungovala koordinace mezi rukou a okem. K procvičení vizuomotorické koordinace používáme například takové cvičení, kde se obtahuje čára jedním tahem, nepřerušovaně. Při grafomotorických cvičení, ale i kreslení, dbáme na správný špetkový úchop a správné postavení ruky na pracovní desce a držení těla vsedě. Předškolní dítě by mělo zvládnout takové grafomotorické cvičení, které se skládá z horních a spodních smyček, dále vertikálních smyček a horních a dolních oblouků s vratným tahem. V kresbě by se dítě mělo dostat do fáze, kdy je kresba dvojdimenzionální a proporcionálnější. Kresba obsahuje i detaily, nejedná se pouze o čáry, části těla jsou lépe propojené. Při zanechávání stopy na papíře sledujeme, jakým způsobem dítě drží tužku, zda je ruka uvolněná nebo na tužku vyvíjí nepřiměřený tlak. Dále sledujeme postavení ruky, zda nevyvrací zápěstí a také plynulost tahů, jestli je linie rovná nebo nepřesná a kostrbatá. (Bednářová, Šmardová, 2011)

2.2.2 Lateralita

Na konci předškolní docházky v mateřské škole by dítě mělo mít vyhraněnou lateralitu. Vědět, která ruka je aktivnější a dominantnější. Učitel si všímá, zda dítě při činnostech preferuje jednu ruku, nebo ruce střídá.

Lateralita nejde diagnostikovat za jeden týden, musí se vést pečlivé záznamy, nespěcháme. Sledujeme používání pravé a levé ruky při oblékání, kreslení, modelování, osobní hygieně, hraní si s hračkami. Jako cílenou aktivitu na sledování zvolíme zvonění zvončkem, navlékání korálků nebo skládání puzzle. (Budíková, Krušinová, Kuncová, 2004)

2.2.3 Řeč

Řeč je hlavní dorozumívací prostředek. Ovlivňuje kvalitu učení a poznávání. Komunikační schopnosti jsou procesem dlouhodobého zrání a učení, ovlivňuje ji sociální prostředí, vnímání a motorika.

„Řeč jako komplexní schopnost tvoří několik jazykových rovin:

- foneticko-fonologická

- *morfologicko-syntaktická*
- *lexikálně-sémantická*
- *pragmatická* (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 25)

Rovina foneticko-fonologická

V této rovině se zabýváme výslovností a rozlišením hlásek po sluchové stránce. Všechny hlásky by dítě mělo rozlišit po šestém roce. Nejdříve se vyslovují lehčí hlásky, postupně se přechází se k obtížnějším. Špatná výslovnost se toleruje do pěti let, kdy to řadíme k věku. Od pěti let učitelky v mateřské škole doporučují odbornou péči logopeda. Sledujeme správnou výslovnost, abychom zjistili, zda je tato rovina v pořádku. S dítětem si povídáme, necháme ho, ať vypráví příběhy, pojmenovává předměty, opakuje slova po nás nebo vypráví, co vidí na obrázku. Dle těchto cvičení zaznamenáváme, jestli dítě nevynechává některé hlásky nebo je nezaměňuje za jiné. Zvláštní pozornost dáváme specifickým jako je narušení plynulosti řeči.

Rovina morfologicko-syntaktická

V této rovině řešíme jednotlivé slovní druhy, jejich užívání a ohýbání. Jde především o tvoření vět, skloňování a časování. Tento jev by se měl usazovat po čtvrtém roce, kdy dítě mluví ve větách a používá všechny druhy slov. U dítěte sledujeme, zda používá všechny slovní druhy nebo některé vynechává, zda skloňuje a časuje a dokáže utvořit správně větu. Na procvičení této složky můžeme zařadit hru na nesprávně utvořenou větu, kdy paní učitelka vypráví příběh a ve chvíli, kdy si bude dítě myslet, že věta byla špatně, tak se přihlásí a paní učitelku může opravit. Další možností je vyprávění krátkého příběhu, který doprovázíme obrázky, ve chvíli kdy dojdeme k obrázku, necháme dítě říci vyobrazené slovo ve správném tvaru.

Rovina lexikálně-sémantická

U této roviny sledujeme, zda dítě porozumí, když mu dáváme instrukce nebo nějaké sdělení. Zda rozumí řeči v běžném každodenním hovoru a chápe její význam. Zařazujeme sem chápání synonym a antonym a jejich používání, stejně jako nadřazené pojmy. Sledujeme, jakou má slovní zásobu, jestli je přiměřená k věku nebo jestli rozumí, co je mu řečeno. Dítě by mělo říci pohádku nebo příběh, aniž by k tomu potřebovalo obrázkový doprovod. Mělo by umět tvořit protiklady, nadřazené pojmy a slova podobného významu jak s vizuální podporou, tak i bez ní. Ze začátku samozřejmě používáme obrázky, aby si je dítě spojilo se zrakem. Poté pomáháme a dáváme mu různé příklady, abychom mu to ukázali. Na závěr ho požádáme, aby např. řeklo opak od slova studený.

Pragmatická rovina

Tato rovina se zabývá používáním řeči v praxi. Jedná se o pochopení dialogu ve střídání rolí, kdy jeden naslouchá a druhý mluví a poté se role obrátí. Jde také o naslouchání druhému a udržení se tématu, na které je hovořeno. Součástí je také neverbální komunikace, jako je oční kontakt, gestikulace a v neposlední řadě mimika. V běžném hovoru by dítě mělo chápat pravidla her, děje pohádek nebo příběhů, mluvit ve správně utvořených větách, umět používat všechny slovní druhy, skloňovat, časovat, zkrátka nemít problémy s ostatními rovinami. Také by mělo být seznámeno se základními pravidly konverzace, jako je věnování pozornosti tomu, kdo mluví a počkat až domluví. U dítěte sledujeme navazování verbálního kontaktu, zda je přirozený nebo pozvolný, anebo mu navazování kontaktu dělá problém, tak ho raději nenavazuje vůbec. Dále sledujeme užívání očního kontaktu, jestli ho používá spontánně a bez zábran nebo se mu vyhýbá. Každé dítě by se mělo umět představit a říci své jméno a příjmení, svůj věk a kde bydlí. Znalost své adresy, jména a věku patří k této rovině, protože dítě by mělo znát a umět sdělit své základní údaje. (Bednářová, Šmardová, 2007)

2.2.4 Zrakové vnímání

Zrakové vnímání sledujeme v několika rovinách. „*Pro správné psaní a čtení potřebujeme mít vyzrálou schopnost:*

- *rozlišení figury a pozadí*
- *rozlišování detailů a polohy předmětu (optickou diferenciací)*
- *zrakové analýzy a syntézy*
- *záměrného vedení očních pohybů*
- *zrakové paměti*
- *vizuomotorické koordinace“* (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 37)

Na konci předškolního období by mělo dítě umět oddělit dílčí části od celku. Pro schopnost psaní, počítání a čtení je důležitá analýza oddělení detailů od celku. V mateřské škole je proto dobré nabízet puzzle a různé druhy skládanek. Nabízíme také obrázky rozstříhané na několik částí, dítě obrázek zpět složí, nebo dokáže doplnit do obrázku jeho chybějící část. Trénovat také musíme oddělení figury od pozadí, kde se soustředíme na jeden podnět, který oddělíme od ostatního okolí. Pro další bytí na základní škole je potřebná schopnost zrakové diferenciaci, aby dítě mělo smysl pro detail a rozlišovalo číslice a písmena a také aby rozlišovalo pořadí, v jakém byly napsány. Tuto schopnost podporujeme hledáním stejných a odlišných dvojic. S tím souvisí koordinace očních pohybů, kdy dítě řádek čte

zleva doprava. Se zrakem souvisí také zraková paměť, kdy na základě viděného si dítě dokáže zapamatovat symboly, tvary nebo písmena. Paměť podporujeme na základě her na zapamatování si viděného pod šátkem, nebo hledání věcí v prostoru. (Bednářová, Šmardová, 2007)

2.2.5 Sluchové vnímání

Sluchové vnímání je jednou z poznávacích funkcí, a je důležité pro zvládnutí správného čtení a psaní. Nejdříve je ale potřeba ověřit a vyloučit některou ze sluchových vad. „Zaměřujeme se zejména na schopnosti jako je:

- *naslouchání*
- *rozlišení figury a pozadí*
- *sluchová diferenciac*
- *sluchová analýza a syntéza*
- *sluchová paměť*
- *vnímání rytmu*“ (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 31)

V naslouchání je důležitá koncentrace pozornosti. Dítě by mělo umět doposlechnout si příběh nebo pohádku než půjde do školy, protože velká část informací ve výkladu učitele jde k dítěti sluchem. Tato schopnost je také ovlivněna rodinou. Záleží na tom, zda se dítěti doma čte či nikoli, v takovém případě má dítě omezené možnosti tuto schopnost rozvíjet. Ke sluchové diferenciaci je zapotřebí dobrá výslovnost, aby dítě mohlo rozlišovat tvrdé a měkké souhlásky nebo krátké a dlouhé samohlásky. Ve škole by dítě, které sluchově nerozlišuje jednotlivé hlásky, mohlo mít problémy s psaním, kde by dělalo chyby záměnou znělých a neznělých souhlásek nebo chybami v délkách jednotlivých samohlásek. Ve sluchové analýze a syntéze se dítě naučí členit slova z vět a také rozebrat slovo na slabiky a hlásky. Při obráceném postupu dítě složí slovo ze slabik a z hlásek složí slabiku, jako je to potřeba u čtení. U schopnosti s názvem figura a pozadí se jedná výrazně o pozornost před jakýmikoli jinými zvuky z okolí, tedy z pozadí. Děti, které tuto schopnost nemají, mají ztíženou situaci tím, že jim mohou unikat důležité informace a to jen z toho důvodu, že zrovna v tom okamžiku naslouchaly okolnímu zvuku, kdy např. kolem jel vlak a houkal. Hlavní znak je soustředění se na mluvené slovo. Další neméně podstatnou schopností je sluchová paměť, která dětem pomáhá zachytit a zapamatovat si informace, které slyšely. Ve škole je to hlavně výklad učitele o hodinách. V mateřské škole můžeme sluchovou paměť trénovat říkáním básniček, písniček. S tím souvisí další schopnost a to vnímání rytmu, kde si dítě dá básničku nebo i cokoli jiného do určitého rytmu a tím si to lépe

zapamatuje. Rytmus je ale důležitý i v hudební výchově, kdy dítě vytleská písničku, ale hlavně také při hře na jakýkoli hudební nástroj. V mateřské škole můžeme procvičovat vytleskávání slova na slabiky. (Bednářová, Šmardová, 2011)

2.2.6 Vnímání času

Vnímání času se rozvíjí pomalu a již od narození dítěte. Dítě až do nástupu do školy neplánuje, co bude zítra, pozítří nebo večer, takové dítě žije tím, co je právě teď, co se děje v přítomnosti. Při této schopnosti rozhoduje také vlastní zkušenost, kdy na základě zkušenosti začíná dítě pomalu rozlišovat časové období nebo úsek. Nejprve musí dítě pochopit, co je ráno a kdy je ráno, večer, noc, den nebo den v týdnu. Dětem pomáháme tím, že jmenujeme, co v ten daný okamžik děláme. Je poledne, tak jdeme obědvat nebo už je večer, tak jdeme spát. Postupně si je dítě lépe zafixuje a zapamatuje a poté začne čas dělit na menší úseky. Nejdříve si dítě nedokáže představit, za jak dlouho bude večer nebo další ráno, postupně si na to přijde vlastní zkušeností. Ví, že aby bylo další ráno, musí být ještě večer a noc. Naučí se, že událost má nějaký začátek a také konec, chápe, že události jdou po sobě, nejdou souběžně. Naučí se i pořadí, v jakém za sebou jdou a proč nejdou naopak.

S dětmi toto vnímání procvičujeme obrázkovou řadou, kdy vybereme obrázky z pohádky. Dítě seřadí, co bylo první, co následovalo, co bylo na konci. Pro procvičení a zafixování ročních období může dítě přiřazovat činnosti nebo věci k ročnímu období, které má zobrazeny na jednotlivých obrázcích, například děti venku sáňkují, přiřadí k zimě. Měli bychom také dítěti pomoci začít se orientovat v týdnu a jednotlivých dnech v něm. Musíme ovšem dát pozor na to, aby dítě dny nevyjmenovávalo pouze mechanicky, ale aby mělo představu o tom, jak dny plynou. Pomůckou nám je přiřazení specifika k jednotlivému dni. V pátek chodím domů po obědě, ve středu chodím na kroužek zpívání a podobně. Na konci předškolního období má mít dítě jasno v dnech v týdnu, také přiřadí jednotlivá roční období a chápe posloupnost děje, přiřadí obrázek k ději. (Bednářová, Šmardová, 2011)

2.2.7 Vnímání prostoru

Pro rozvoj prostorového vnímání je důležitý pohyb, protože při pohybu si dítě osvojuje pojmy dole, nahoře, pod, nad, vlevo a vpravo. Vnímání prostoru souvisí také s vnímáním času, kdy dítě ví, co se stalo předtím a co poté. Na vštípení představy o určitém prostoru je

potřeba zrak, hmat, sluch, ale také motorika. Zrak je pro prostorovou představivost nezbytný, protože vnímání prostoru je navázáno na zrakovou syntézu a analýzu.

S dětmi procvičujeme pojmy dole a nahoře, kdy dítěti klademe otázky, kde se nachází mrak nebo kde je na obrázku kytička. Dítě by mělo pochopit souvislost mezi dole a nahoře. Pokud dítě zvládá základní pojmy nahoře a dole, přecházíme k pojmům vzadu a vepředu nebo první a poslední. Dítěti opět pomáháme vhodnými otázkami, kde se co nachází. Jako poslední, co by mělo dítě zvládnout, jsou pojmy vpravo a vlevo, později ztíženou o dvě kritéria, například vlevo a dole. Dítě by se před vstupem na základní školu mělo orientovat v prostoru a mělo by zvládnout všechna kritéria této schopnosti. (Otevřelová, 2016)

2.2.8 Základní matematické představy

V mateřské škole se jedná o předmatematické představy, které jsou předpokladem pro úspěšné řešení jednotlivých cvičení v matematice na základní škole. K zvládnutí této složky je potřeba jemná a hrubá motorika pro manipulaci s předměty. S předměty v ruce zkoumáme jak je předmět velký a těžký, také zjistíme, kolik toho je a jaký to má tvar. Důležitá je prostorová orientace, aby dítě znalo základní pojmy uspořádání v prostoru. V neposlední řadě musíme zmínit vnímání zrakové a rozklad celku na části a rozlišování detailu.

Na konci předškolního období by dítě mělo znát a porovnat množství kde je méně, více nebo jestli skupinky jsou stejné, mělo by znát základní tvary jako je čtverec, trojúhelník, obdélník a kruh. Další oblastí předmatematických představ je třídění, kdy si dítě prohlédne řadu věcí a poté řekne, která věc do řady nepatří, ale také řazení, kdy seřadí objekty podle velikosti. Vrcholem těchto představ je počítání do šesti, kdy dítě ve skupině například dřevěných kostek spočítá jejich množství. Sledujeme, jak velkou číselnou řadu dítě dokáže říci, do kterého čísla dokáže kostky spočítat. (Bednářová, Šmardová, 2007)

2.3 Pracovní předpoklady a návyky

Pracovní předpoklady a návyky, dále jako práce schopnost, je závislá zejména na vyzrálosti centrální nervové soustavy. Záleží ale také na tom, jak je dítě vychováváno a vedeno z domova, jaké má návyky. Dítě bychom měli vést k dodržování pravidel a limitů. Nedělat věci za něj, které zvládne samo, naopak podporovat ho v samostatnosti a motivovat ho, že určité činnosti zvládne bez pomoci druhých. Svou roli hraje také to, na jaké úrovni je vyzrálá osobnost a také koncentrace na danou činnost, zda dítě udrží pozornost a úkol dokončí. Dáváme dítěti i zábavné úkoly jako jsou například společenské hry. Takovými

hrami se i učí, že ne vždy je všechno podle jeho představ a může se stát, že prohraje, vyrovnat se s tím. Jako zásadní pro pobyt ve škole je zapotřebí aby dítě vydrželo během vyučovací hodiny v klidu v lavici a sledovalo učitele. (Mertin, Gillernová, 2010)

U práce schopnosti se v mateřské škole zaměřujeme především na to, zda se dítě dokáže po danou dobu soustředit na danou činnost, jestli je u té činnosti vytrvalé a jestli je samostatné. Záleží také na tom, jestli vydrží u činnosti pracovat v klidu a nejhlavnější ukazatel je ten, jestli vůbec vyhledává činnosti, kde může nějakým způsobem pracovat nebo zda projevuje zájem o úkoly. (Bednářová, Šmardová 2007)

2.4 Úroveň zralosti osobnosti

V emocionálně- sociální zralosti posuzujeme, zda dítě dosáhlo takové úrovně osobnosti, aby se ve škole dobře adaptovalo, nestýskalo se mu nebo se o sebe dokázalo samo postarat. *“Emoční zralostí rozumíme věku přiměřenou kontrolu citů a impulzů. Dítě má být již schopno odložit splnění svých přání, je-li to nutné nebo výhodné vzhledem k pozdějšímu cíli“* (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 114).

V první řadě posuzujeme emocionální stabilitu dítěte, jak zvládá své emoce, jak je odolné vůči neúspěchu a překážkám. Důležité je také sebeovládání a vyrovnanost dítěte. V druhé řadě posuzujeme emocionální vyzrálost, kdy hodnotíme, jestli se dítě dokáže odloučit od rodičů na nezbytně potřebnou dobu pobytu ve škole, zda se umí začlenit v kolektivu a respektuje autority. Z dalších sociálních dovedností si všímáme, jestli dítě spolupracuje s ostatními dětmi, komunikuje s učitelem, dodržuje stanovená pravidla, dokáže dát najevo svoje emoce a potřeby. Ví, že má určité povinnosti a dodržuje je.

Dítě by se mělo samo o sebe postarat v oblékání, osobní hygieně ale také stolování, mělo by být samostatné. Bez pomoci ostatních by mělo umět včas si zajít na toaletu, umýt si ruce, vyčistit si zuby. Zvládá základní pravidla slušnosti jako je zakrývání úst při zívání nebo kašláním. V oblasti stolování si samostatně nalije pití, správně drží a používá příbor, chová se podle pravidel slušného chování. V oblékání by mělo umět si samo zavázat tkaničky, složit si vysvěčené věci a rozepnout si zip nebo knoflíky na oděvu. (Bednářová, Šmardová, 2011)

3 Diagnostika školní zralosti

Pedagogickou diagnostiku provádí učitel předškolního vzdělávání, který je s každým jednotlivcem denně ve styku a vidí jeho rozvoj v jednotlivých oblastech. Při potřebě další diagnostiky se obrací na psychology v pedagogicko-psychologické poradně (PPP). Školský zákon nově určuje povinnost posledního roku v mateřské škole. Rodič musí dítě přihlásit k předškolnímu vzdělávání v době, kdy mu bude v dalším školním roce pět let. (RVP PV, 2016)

Pedagogické diagnostikování je zaměřeno se na poznávání a analýzu dítěte jako jednotlivce, zjištění jeho silných a slabých stránek. Řeší se aktuální vývoj a také možné ovlivnění z vnějšího okolí. Musíme dbát na to, že diagnostika je dlouhodobý proces, přičemž musíme zvolit vhodné metody pro diagnostikování. Ne všechny metody se vždy hodí na konkrétního jedince s konkrétními specifiky. (Průcha, Kořátková 2013)

Pokud se jedná o diagnostiku školní zralosti, tak tu provádíme zpravidla dvěma etapami. Nejprve začíná s diagnostikou učitelka v mateřské škole, která provede screening, ale může ho provést také pediatr. Pokud se objeví v první části diagnostiky pochybnosti, je zapotřebí důkladnější vyšetření. To provádí psychologové a také speciální pedagogové v pedagogicko-psychologické poradně. Učitel dává do speciální poradny své postřehy a podklady formou předškolního dotazníku, kam popíše kde a v jaké složce má pochybnosti. Jde o cenné informace, protože učitelka mateřské školy vidí dítě denně. Dotazník může být vyplněn papírovou formou, kdy učitel dá obálku s dotazníkem jednomu z rodičů a ten ho zanesou do pedagogicko-psychologické poradny, když jde požádat o vyšetření. V PPP o vyšetření musí vždy zažádat rodič či zákonný zástupce. Dotazník však učitel může vyplnit i elektronicky a do poradny poslat. Po vyšetření, které trvá přibližně hodinu, obdrží rodič vyjádření, zda pedagogicko-psychologická poradna doporučuje či nedoporučuje předčasný nástup do školy nebo odklad školní docházky. (PPP Liberec, 2016)

3.1 Metody pedagogické diagnostiky v mateřské škole

Metody diagnostikování se v mateřské škole zúží jen tím, že děti ve školce neumí číst a psát. Tím pádem metody dotazníků nebo didaktických testů nepřipadají v úvahu pro takto malé děti. V mateřské škole paní učitelka využívá z velké míry pozorování, které se

považuje za nejvýznamnější a nejběžnější metodu. Výhodou pozorování je, že učitel dítě pozoruje dlouhodobě, sleduje jeho vývoj a rozvoj. Další metodou, která se u předškolních dětí přímo nabízí, je metoda pozorování hry, kde učitel vidí, jak se dítě dokáže soustředit, zda dokáže s ostatními dětmi spolupracovat, které hry si vybírá, zda se nevyhýbá některým druhům činností. Tyto dvě metody jsou zásadní pro diagnostiku v mateřské škole.

Do dalších metod, které mohou učitelky realizovat, patří anamnéza, která uchovává rodinné údaje nebo údaje o dítěti. Můžeme také zařadit rozhovor, na který je potřeba se připravit, abychom věděli, co konkrétně chceme zjistit. Důležitá je vhodnost a přímot otázek. Kladem této metody jsou bezprostřední odpovědi diagnostikovaného. (Raabe, 2012)

3.2 Testy školní zralosti

Testy, zjišťující zda je dítě zralé na školu provádí lékař, pediatr, který určuje hlavně fyzickou zralost dítěte. V mateřské škole testy provádí učitelka. Na testech se podílí také speciální pedagogické centrum nebo pedagogicko-psychologická poradna, ti mohou dítě otestovat na svém speciálním pracovišti.

Součástí pětileté preventivní prohlídky u pediatra je i mimo jiné orientační vyšetření školní zralosti. Lékař zhodnotí stav v oblasti psychomotorické. Mimo běžné měření, vážení nebo kontroly sluchu, lékař dítěti kontroluje výměnu mléčného chrupu. Zkoušku školní zralosti vede lékař ve formě rozhovoru se zákonným zástupcem, kdy rozebírají jeho výtvarný projev. S dítětem lékař vede rozhovor za účelem zjištění úrovně řeči, jakou má slovní zásobu a zkoumá jeho výslovnost. Během rozhovoru si lékař může zjistit i znalost barev.

Kapalínův index se používá jako velmi orientační zkouška fyzické zralosti. Zjišťuje se pomocí váhy a míry dítěte, kdy míra se dělí váhou. Ideální průměrné uváděné údaje jsou 120 cm a 20 kg, když tyto dvě míry mezi sebou vydělíme, získáme číslo šest, což je ideální věk pro zahájení školní docházky. Tento údaj je ovšem velmi orientační, protože i děti menšího věku mohou být školsky zralé. Tělesné předpoklady jsou ovlivněny i dědičností, takže některé děti budou drobnější celý život.

Filipínská míra je také testem na fyzickou zralost. Zjišťuje, zda ve vývoji dítěte došlo ke změně tělesných proporcí a protažení končetin. Dítě by se mělo chytnout rukou za ucho na protilehlé straně hlavy. Ruku vede přes vzpřímenou hlavu. Další test je Jiráskův orientační test, který má dvacet otázek. K testu je přiloženo, i jakým způsobem se hodnotí.

V testu se objevuje například otázka: Kolik je hodin?, jejíž pomocí se hodnotí, zda dítě odpoví správně nebo ne.

Nejpoužívanějším testem školní zralosti je Kernův test, který má tři části. V první části dítě kreslí mužskou postavu, hodnotí se, jestli má postava všechny detaily, zda má krk, pět prstů, uši a ostatní detaily, ale také to zda je kresba proporcionální. Ve druhé části testu má dítě napodobit předepsanou větu. Větu: Eva je tu. Dítě se snaží napodobit předepsaný vzor. Hodnotí se kvalita napodobeného, zda se podobá vzoru a také zda se dá poznat, co dítě chtělo napodobit nebo zda to jsou jen čáry. Ve třetí části čeká na dítě obkreslení skupiny bodů. Dítěti jsou předlohou tečky tři krát tři pod sebou a desátá leží uprostřed dalšího řádku. Hodnotí se správný počet, jestli tečky dítěti neutíkají z papíru, na jakou stranu je dítě směřuje, nebo zda je obkreslí. (Langmeier, Krejčířova, 2006)

3.3 Spolupráce MŠ a rodiny

Učitelka v mateřské škole by měla informovat rodiče o faktorech vyplývajících z její diagnostiky. Musí si ovšem uvědomit, jaké má kompetence, jakou má roli. Informace, které učitelka rodičům podá, mají velmi cennou hodnotu, protože na základě těchto informací se dále rozhoduje o dalším postupu a odkladu povinné školní docházky. Lékař ani psycholog nejsou s dítětem v každodenním kontaktu, nevidí ho v běžných každodenních situacích a činnostech. Největší možnost dítě pozorovat má právě učitelka, která je s dítětem velkou část dne, kterou s ním třeba netráví ani rodič. Vzhledem k faktu, že o odklad žádá zákonný zástupce dítěte, měla by být zpráva z mateřské školy podkladem při rozhodování o odsunutí povinné školní docházky. Učitelka by však měla mít na paměti, že nemusí mít k dispozici některé informace ohledně rodiny dítěte. Pozornost by měla být věnována také tomu, že učitelka nemusí znát nebo neví, jaká je situace na základní škole, kam se dítě hlásí a popřípadě i nastoupí. Důležitou roli hraje znalost problému a styl, kterým učitelka rodičům oznámí její postoj a uvede je do problematiky nezralosti. Názor by tedy měla opírat o popis konkrétních údajů, ale také rozbor činností, při kterých se tak děje. Také by měla propojovat znaky nezralosti s požadavky základní školy. Při rozhovoru s rodiči by učitelka měla mluvit na rodiče co nejvíce srozumitelně, aby jí porozuměly v tom, co jim chce sdělit. Zbytečnému používání odborných a cizích výrazů by se měla vyvarovat. Velmi přínosné je, pokud má učitelka mateřské školy k dispozici časté stížnosti učitelek, které učí v první třídě základní školy.

Vhodné sdělení informace opřené o důkazy řekne rodičům mnohem více než jen řečení některého pojmu. Například z věty Petr je na školu nezralý, se rodič nedozví, proč učitelka

tak usuzuje. Kdežto z věty: Když Petr pracuje s mírnou pomocí a pod mým dohledem, zvládá úkoly dobře. Pokud mu ale pozornost nevěnuji, úkoly zpravidla nedokončí nebo vůbec nezačne. Učitelka tedy rodičům chce sdělit, že by měli zvážit, jestli ve škole bude mít Petr takovou možnost, aby na něj učitelka neustále intenzivně dohlížela. Záleží tedy opravdu na tom, jak se informace druhé straně podá. Vyhnout by se tedy učitelka měla nic neříkajícím větám, ze kterých rodič nemá možnost nic vysledovat. (Mertin, Gillernová, 2010)

4 Zápis do ZŠ

Legislativa naší republiky ukládá, že je povinností rodiče, přihlásit své dítě k zápisu do první třídy. Základní škola znamená povinné školní vzdělávání. Každý má právo na to, být vzdělávaný bez rozdílů na pohlaví, rasu nebo národnost. *„Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 1. dubna do 30. dubna kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku“* (Zákon č. 561/2004 Sb., § 36, odst. 4). Do konce roku 2016 byla stanovená doba pro zápisy do prvních tříd od patnáctého ledna do patnáctého února. Od roku 2017 však ministerstvo školství změnilo stanovenou dobu pro zápisy na duben od prvního do třicátého. Přesné datum zápisu si ve vymezeném měsíci určuje základní škola sama, tedy její ředitel. Dítě, tedy budoucí prvňáček, se zápisu účastnit nemusí, není to povinnost, avšak je to jistá tradice, kdy dítě již připravujeme na to, že z něj bude školák. O tom, zda bude dítě přijato ke vzdělávání do příslušné školy, rozhoduje ředitel školy, který se řídí podmínkami stanovené v § 36 školského zákona. Při zápisu musí být rodič seznámen s možností odkladu. (Zákon č. 561/2004 Sb.)

Každá škola si zápis do první třídy organizuje jinak, není přesně stanoveno, jak má vypadat, takže zápisy jsou na každé škole trochu jiné, různorodé. Zápis je pro budoucího školáka příležitost, jak se seznámit se školou, prohlédnout si jak vypadá a kdo tam je. Některé rodiny mají dokonce den zápisu jako významný den dítěte a prožívají ho s ním, také školy se na zápis připravují a zdobí školu a třídy v ní, aby se dítě cítilo příjemně a nebylo ve stresu. Většinou předškoláka doprovází do třídy žák z vyšší třídy, jenž může být oděn jako pohádková postava.

Zápisy probíhají většinou ve třídách, kde dítě plní úkoly hravou formou a mělo by spolupracovat s příslušnou učitelkou. Rodič během toho, co dítě pracuje, vyřizuje s další paní učitelkou potřebné věci. Řeší, o jaké vzdělání mají zájem, v případě že se jedná o základní školu, která nabízí například sportovní, hudební a jazykové třídy nebo zda žádají o odklad. Paní učitelka se dítěte ptá, jak se jmenuje, kolik mu je let, zda ví, jak se jmenuje maminka a tatínek, zda má nějaké sourozence nebo do které chodí školky. Poté přicházejí další úkoly, které se mohou škola od školy lišit. Dítě může pojmenovávat věci, které vidí, nebo může pracovat s pracovním listem. Dále se u zápisu může objevit aktivita s doplňováním obrázku. Často se objevuje poznávání tvarů a písmen. Na zjištění zralosti kresby si přeje paní učitelka, aby jí dítě nakreslilo svoji maminku. Na závěr se zeptá, zda

dítě zná nějakou písničku nebo básničku, kterou by dítě mohlo zazpívat nebo přednést.
(Opravilová, 2016)

5 Příčiny školní nezralosti

Příčiny nezralosti v tělesném vývoji mohou být například nižší vzrůst, což může zapříčinit snadnější unavitelnost. V úvahu se bere také stav, který provázel dítě na začátku jeho života, tedy problémy při porodu nebo po porodu.

Nezralost ve funkcích kognitivních se může projevit potížemi v každé jedné odnoži této složky. V grafomotorice se můžeme setkat s tím, že dítě vůbec nevyhledává takové činnosti, kde by rozvíjelo jemnou motoriku a grafomotoriku. Čáru nevede rovně a plynule, kresba je chudá oproti kresbám ostatních. V řeči se můžeme setkat se zaostáváním jedné ze složek řeči, například dítě nerozlišuje hlásky nebo má dyslálii. V sluchovém vnímání může mít potíže v naslouchání, kdy nemá zájem o vyprávění a ve vnímání zrakovém se může potýkat s tím, že nepozná barvy. Nevyzrálost ve vnímání času a prostoru se projevuje nechápavostí pořadí jednotlivých úkonů při plnění úkolů a také ztíženou orientací v prostoru. Nezralost ve schopnosti matematických představ se u zápisu do školy projeví tím, že dítě nepozná základní tvary. (Bednářová, Šmardová, 2011)

U práce schopnosti se setkáváme s tím, že se dítě nedokáže soustředit na činnosti, pozornost bývá povrchní. Motivace se vyčerpá a dítě rychle ztrácí o činnost zájem, nedokončí ji. Dítě zajímá pouze hra a u ostatních činností pracuje s odporem. I u her je ale nepozorné, často je mění a nevydrží pouze u jedné.

V poslední oblasti zralosti osobnosti se dítě nedokáže odpoutat od rodiny na potřebnou dobu, má sníženou schopnost sebeovládání přiměřenou k věku. Může mít problémy v adaptaci na nový kolektiv nebo v navazování kontaktů. Nekomunikuje ani s učitelem a je nesamostatné při oblékání nebo hygieně. (Bednářová, Šmardová, 2011)

5.1 Odklad školní docházky

Odklad povinné školní docházky je obsažen v § 37 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který ukládá povinnost, že každý rodič má přivést své dítě k zápisu do první třídy. *„Není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím*

posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku“ (Zákon č. 561/2004 Sb., § 37, odst. 1).

Důvodem k odkladu školní docházky v tělesném vývoji může být menší fyzická vyspělost, častá nemocnost dítěte nebo jeho nedostatečný vzrůst. Odklad dostávají zpravidla děti, které se narodí v letních měsících. Zvažovat odklad by se měl i u dětí s nerovnoměrným nebo pomalejším kognitivním vývojem, dětí, které jsou nezralé v pracovních návycích, ale také u dětí, které jsou nezralé z hlediska emocionálně-sociální složky.

Když rodiče začínají přemýšlet o odkladu, měli by nejdříve zajít za učitelkou mateřské školy, kde se poradí na dalším postupu. Paní učitelka sdělí svůj názor na odklad, popíše, kde jsou silné a slabé stránky dítěte, popřípadě nabídne návštěvu pediatra, pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra. Na základě posudku od odborníka pak rodiče zvažují, zda je odklad pro dítě přínosný. I když se rodiče rozhodnou pro odklad školní docházky, jdou s dítětem k zápisu, protože na zápisu rodič požádá o formulář s žádostí o odklad. K žádosti musí rodič přiložit odbornou zprávu od pediatra a také zprávu z pedagogicko-psychologické poradny. (Opravidlová, 2016)

5.2 Přípravné třídy

Přípravné třídy fungují od 1. ledna roku 2005 a řídí se školským zákonem. Přípravnou třídu můžeme zřídit při základní škole nebo základní praktické škole v počtu deseti až patnácti dětí. Dřívější využití tříd bylo pouze pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Děti zde docházely a připravovaly se na vzdělání tak, aby jejich začlenění do procesu bylo bez problémů a předešly možným neúspěchům jak ve škole, tak i v dalším životě. Děti jsou tedy přijímané na základě toho, že by mohly mít problémy s adaptací ve škole. Jedná se o děti z odlišného sociálního prostředí, jiného etnika, nejčastěji tuto možnost využívají děti imigrantů, děti romských a jiných národností.

Novější využití dle novely školského zákona je takové, že do přípravné třídy může docházet předškolák, který má odklad povinné školní docházky, aniž by pocházel ze znevýhodněného prostředí, nebo pětileté děti, přičemž potřebuje doporučení speciálně pedagogického centra nebo pedagogicko-psychologické poradny. Od mateřských škol se přípravné třídy liší vzdělávacími činnostmi a také tím, že vyučování probíhá v hodinách, během týdne jich absolvují dvacet, a hodiny jsou rozděleny do kratších úseků, během nichž

se střídají činnosti podle stavu a potřeb dětí. Stejně jako v mateřských školách, se ani rok strávený v přípravné třídě nezapočítává do povinné školní docházky a řídí se rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Děti se neznámkuje, dostávají slovní hodnocení o tom, jak se mu ve třídě dařilo. Na konci roku dostávají potvrzení, že do třídy docházely. (Oprailová, 2016)

Od roku 2017 platí povinný poslední rok předškolní docházky. Dítě, které do září dovrší pěti let věku, musí zahájit povinnou předškolní docházku. Během tohoto roku dítě může navštěvovat mateřskou školu nebo přípravnou třídu. Přípravná třída se tak do povinného roku předškolní docházky počítá.

6 Vstup do ZŠ

Vstup dítěte do základní školy je důležitý mezník v životě dítěte, najednou je školák a má své povinnosti, které musí plnit. Svoji roli zde plní rodina, která velkou mírou ovlivňuje to, jak dítě ke škole přistupuje, jestli se školy bojí a má obavy nebo se do školy naopak těší. Rodina ovlivňuje přístup tím, jak se o škole vyjadřuje, zda se zajímá o to, co se ve škole děje, jaký mají jednotlivci ke vzdělávání vztah a jestli malého školáka podporují a motivují.

Dítě si v prvním pololetí školního roku musí najednou zvyknout na řadu změn. Musí si zvyknout na nové prostředí, ve kterém bude další roky sedávat, dodržovat pravidla a denní režim, které jsou na škole stanoveny. Setkává se s novými kamarády a tak se mohou objevit problémy v adaptaci, kdy dítě těžce navazuje kontakty. Každé dítě je jiné, proto každému dítěti bude trvat jinak dlouhou dobu, než problémy odezní. Dítě se musí sžít s novou rolí školáka a také spolužáka, musí si zvyknout na povinnosti jako plnění úkolů, které vstupem do školy přichází. Opět záleží na zázemí v rodině, jak dítěti pomohou se s novými povinnostmi vyrovnat, důležitá je motivace a pochvala. Pokud má prvňáček ve škole staršího sourozence, motivace pro dítě už je jen to, že sourozenec je ve škole úspěšný a do školy chodí rád. Tento fakt ale může mít i obrácený efekt, kdy starší školák ve škole neprospívá a malého školáka demotivuje, straší ho tím. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

V prvních měsících školy se také může ukázat u dítěte nezralost na školu a dítě se ve škole trápí. Ředitel proto může rozhodnout o dodatečném odkladu pro dítě. Učinit tak může do konce prvního pololetí příslušného školního roku. Rodičům doporučí roční docházku do přípravné třídy anebo do mateřské školy. Zde se může dítě cítit méněcenné, může pocítit selhání, že roli školáka nezvládlo.

Do školy může také nastoupit dítě, mladší šesti let. Jedná se o předčasný nástup, kde je podmínkou, aby dítě dovršilo šesti let během školního roku. K takovému kroku se přistupuje, pokud dítě je zralé po všech stránkách, do školy se těší a doporučí to i pedagogicko-psychologická poradna. Ovšem takových případů je výrazně méně než odkladů povinné školní docházky. (Opravilová, 2016)

7 Praktická část

V praktické části bakalářské práce se věnuji tomu, jakým způsobem posuzují učitelé školní zralost v mateřské škole.

7.1 Cíl bakalářské práce

Cílem mé práce je na základě analýzy pedagogické dokumentace vybraných mateřských škol prozkoumat realizaci a rozsah prohloubené předškolní přípravy se zaměřením na rozvoj školní zralosti. V důsledku zjištěných informací navrhu vlastní doporučení pro práci s dětmi v posledním roce předškolního vzdělávání. Vytvořím soubor aktivit.

Zaměřím se na to, v jaké oblasti školní zralosti mají děti největší potíže na konci předškolní docházky, a zda mají heterogenní třídy větší počet dětí s odkladem než třídy homogenní. Průzkum jsem realizovala v mateřských školách v Libereckém kraji. Jako výzkumný nástroj byl zvolen dotazník, který jsem sama vytvořila.

7.1.1 Výzkumné otázky

Pro praktickou část jsem si položila dvě výzkumné otázky, které ověřím dotazníkovým šetřením, zda jsou pravdivé či nikoli.

- Výzkumná otázka č. 1

Děti mají největší problém v oblasti řeči.

- Výzkumná otázka č. 2

Mateřské školy s heterogenními třídami mají více dětí s odkladem, protože na přípravu předškolních dětí není tolik času jako ve třídě homogenní.

7.2 Vybrané metody šetření

K zjištění zadaného cíle a pravdivosti již zmíněných otázek jsem zvolila metodu dotazníkového šetření. Tuto metodu jsem zvolila kvůli lepšímu sběru dat z mateřských škol, které se nenachází v Liberci. Dotazník jsem vytvořila přímo pro praktickou část bakalářské práce.

Vytvořený dotazník byl pro všechny mateřské školy stejný a skládal se celkem z třinácti položek, z nichž většinu tvořily otázky otevřené i uzavřené a pro získání potřebných

informací i otázky výběrové a hodnotící. Oslovené mateřské školy byly ubezpečeny, že výsledky dotazníku budou publikovány pouze v mé bakalářské práci.

V první části dotazníku byly zvoleny otázky k zjištění obecného charakteru mateřské školy. V prostřední části se dotazník věnuje přípravě předškolních dětí na základní školu a problematice oblastí školní zralosti. A v poslední části dotazníku otázky směřují na spolupráci mateřských škol s odborníky a základními školami. Dotazník je k nahlédnutí v příloze A.

7.3 Vybraný zkoumaný vzorek

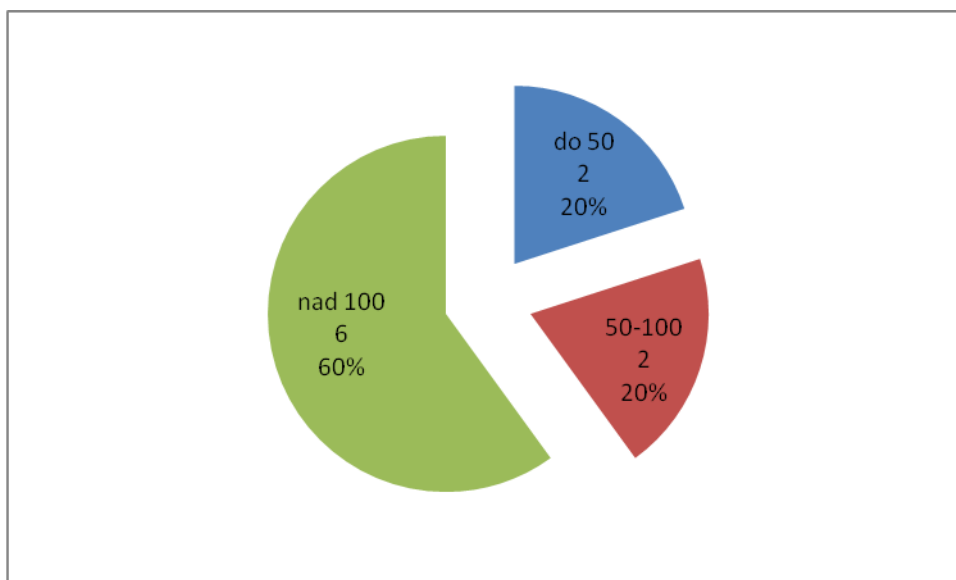
Jako zkoumaný vzorek byly zvoleny mateřské školy v Libereckém kraji. Za mateřské školy dotazníky vyplňovaly paní učitelky. Výběr dotazovaných mateřských škol nebyl záměrný z hlediska lokalizace v Libereckém kraji. Zkoumaný vzorek je složen z deseti mateřských škol, které se nachází na Liberecku. Dotazníky jsem si rozdělila na školky heterogenní a homogenní, aby se mi lépe vyhodnocovala druhá výzkumná otázka, která říká, že heterogenní třídy mají více dětí s odkladem než třídy homogenní.

7.4 Výsledky a výklad dotazníků

Ochota ze stran mateřských škol byla vysoká, jelikož se navrátilo deset vyplněných dotazníků z celkem třinácti rozdaných. Navrátilo se tedy necelých 77 %. Ze všech deseti vyplněných dotazníků mají mateřské školy z Liberce 80% většinu, to je 8 dotazníků. Zbylých 20 %, tedy 2 dotazníky tvoří okolí Liberce. Dotazníky jsem zanesla přímo do mateřské školy, aby ho paní učitelky mohly zaškrtnout a nemusely nic vyplňovat na internetu.

- První otázka: Jakou kapacitu má vaše MŠ?

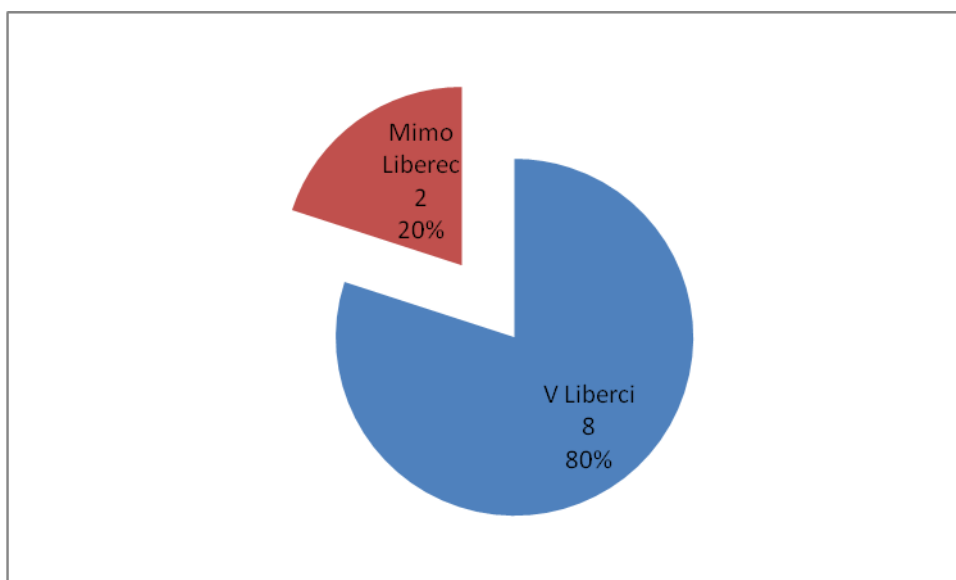
Úvodní otázka měla za úkol zmapovat, o jak velkou školku se jedná. Podle této otázky se později mateřské školy dělí, aby nedošlo k tomu, že školky s malou kapacitou, budou srovnávány s velkými sídlištními školkami, které mají i více než pět oddělení. Z odpovědí jsem zhotovila tři kategorie. Výsledky jsou k vidění na obr. 1. První kategorie je kapacita do padesáti dětí, zde se nachází 20% škol, tedy dvě mateřské školy. Ve druhé kategorii, která je definovaná od padesáti do sta dětí, jsou také dvě školy. V poslední kategorii s kapacitou sto a více dětí se nachází zbylých 60%, tedy šest mateřských škol. Největší zastoupení navrácených dotazníků tedy mají školky s velkou kapacitou zapsaných dětí.

Obrázek 1 Kapacita MŠ v %

- Druhá otázka: V jaké lokalitě se MŠ nachází?

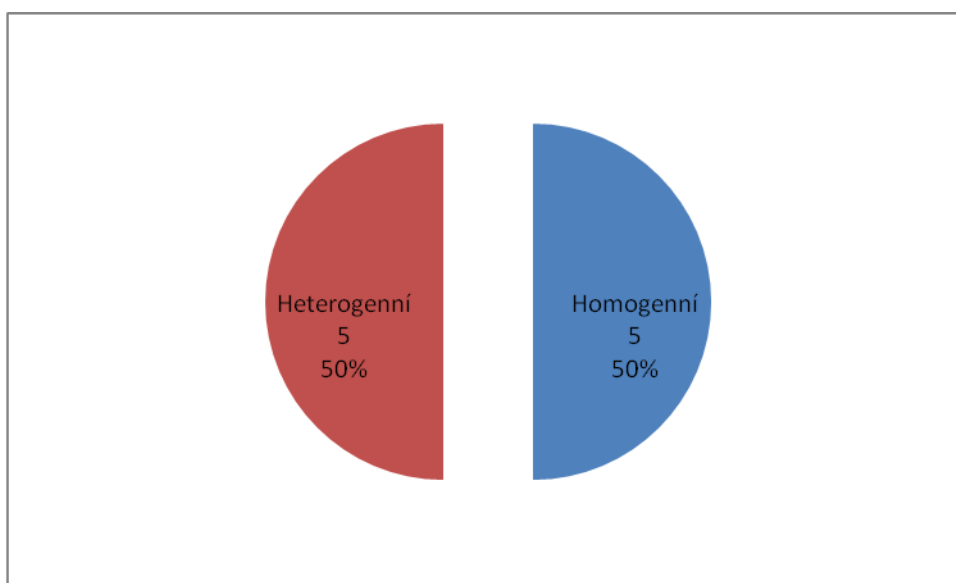
V této otázce měli dotazovaní na výběr ze dvou možností, viz obr. 2. První možnost byla odpověď v Liberci, druhá možnost byla odpověď mimo Liberec. Touto otázkou jsem sledovala, jaké zastoupení mají školky v oblasti své lokality. Zda mají převahu liberecké školky nebo školky z Libereckého kraje nacházející se mimo krajské město. Celkové zastoupení mateřských škol z krajského města Liberec je 80%, osm z deseti škol. Další dvě zbylé školy se nachází mimo Liberec.

Obrázek 2 Lokalita MŠ v %

- Třetí otázka: Jakým způsobem máte rozdělené děti do tříd?

V této otázce byla použita volnost odpovědi. Zvolila jsem ji pro případ, že by v některé školce měli neobvyklé rozdělení, ať už by se např. jednalo o sourozenecké skupiny. Výsledky jsou vyobrazeny v obr. 3. Objevily se pouze čtyři druhy odpovědí, které ve skutečnosti znamenají jen dva typy rozdělení dětí do tříd. První typ rozdělení byl označován jako homogenní. Druhý typ třídění byl označen jako heterogenní. Pro další vyjádření jsem rozdělení do tříd rozdělila na typ homogenní a heterogenní. Z deseti mateřských škol je 50% homogenních a 50% heterogenních, jak je vidět na obr. 3. Tato otázka je dále důležitá pro potvrzení nebo vyvrácení výzkumné otázky č. 2. „Mateřské školy s heterogenními třídami mají více dětí s odkladem, protože na přípravu předškolních dětí není tolik času jako ve třídě homogenní.“

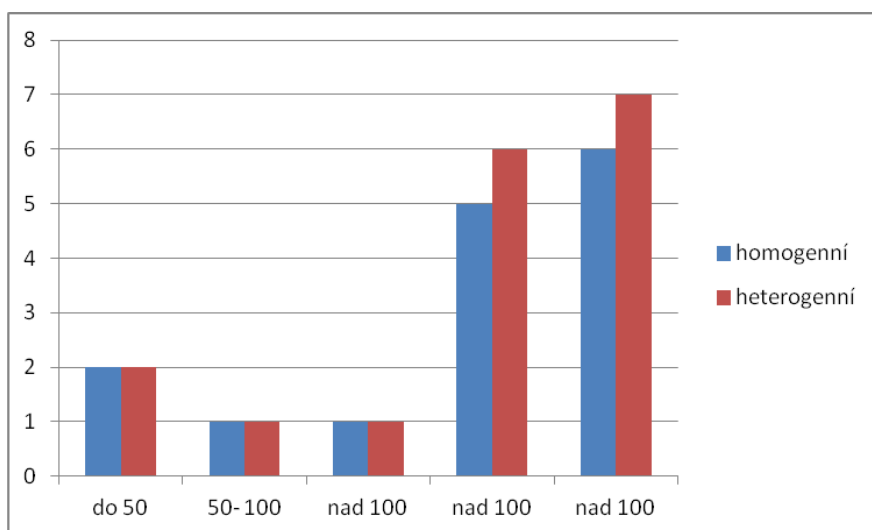

Obrázek 3 Způsob rozdělení do tříd v %

- Čtvrtá otázka: Kolik dětí přibližně v jednom roce dostane odklad? (za poslední 3-4 roky)

Tato otázka měla také otevřenou odpověď, aby mohl být zajištěn co nejpřesnější výsledek. Dotazovaní nebyli svázaní výčtem odpovědí a mohli odpovědět dle svého uvážení. Na řadu přichází výzkumná otázka č. 2, která tvrdí že: „Mateřské školy s heterogenními třídami mají více dětí s odkladem, protože na přípravu předškolních dětí není tolik času jako ve třídě homogenní.“ Při vyhodnocení jsem zjistila, že třídy s kapacitou do 50 dětí mají jak v heterogenním rozdělení, tak v homogenním rozdělení 2 děti s odkladem. Třídy, které mají kapacitu 50-100 dětí, mají u obou typů rozdělení do tříd shodně napsáno 1 dítě s odkladem. V poslední kapacitní třídě více jak 100 dětí se nachází 6 mateřských škol. Ze šesti mateřských škol je polovina homogenní, které odpověděly 1, 5, 6 dětí. Druhá

polovina, tedy heterogenní školy, odpověděly 1, 6, 7 dětí. Těmito výsledky se tedy otázka č. 2 nepotvrdila. Mezi mateřskými školami není značný rozdíl v počtu dětí s odkladem, viz obr. 4.

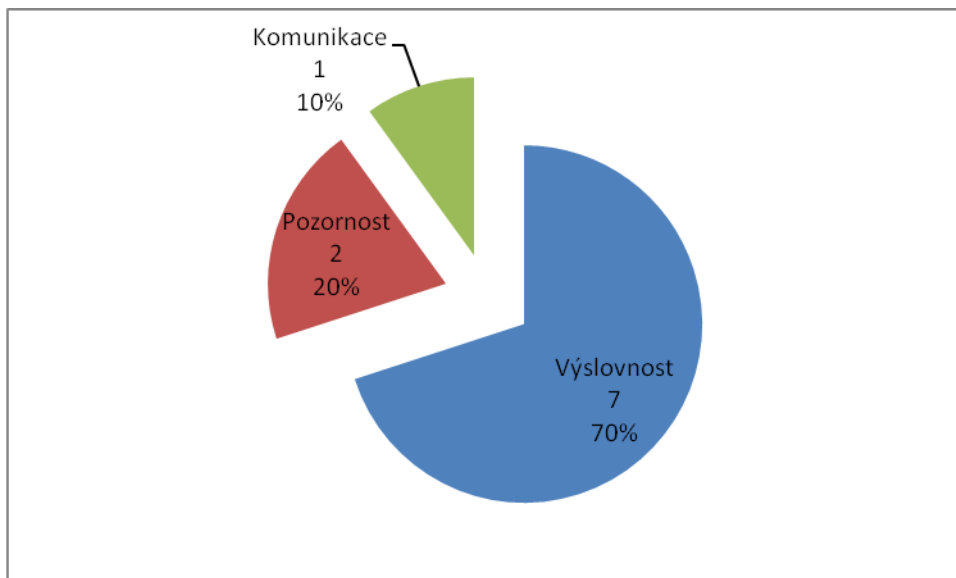

Obrázek 4 Počet dětí s odkladem

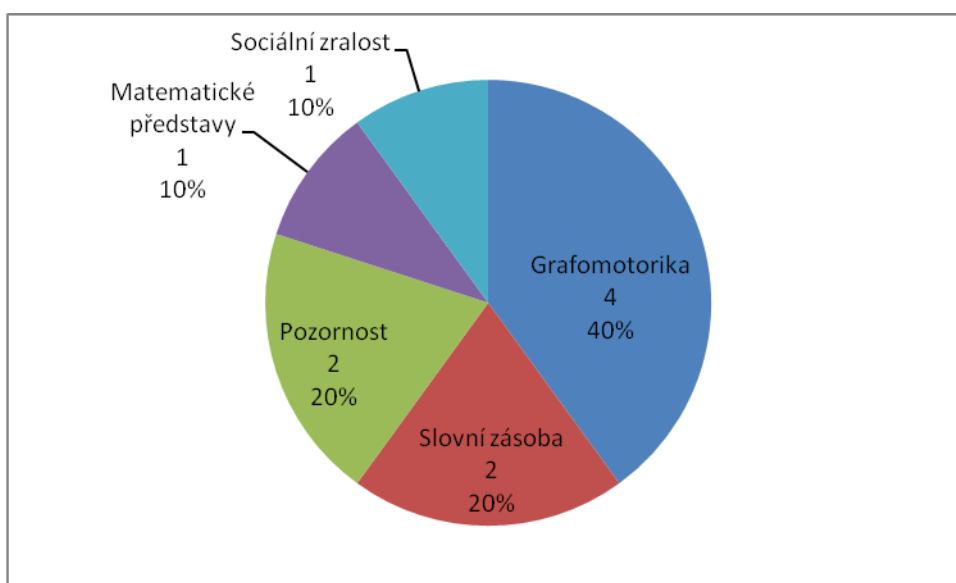
- Pátá otázka: Ve kterých oblastech mají děti dle Vaší zkušenosti nejčastěji problémy? Vyberte min. 3 odpovědi, přiřaďte k Vámi vybraným 1 jako největší problém, 2 větší problém, 3 menší problém.

Odpovědi byly navrženy, aby paní učitelky neměly pocit, že jsou zkoušeny. Na výběr bylo z dvanácti odpovědí, které byly definovány. U některých odpovědí bylo v závorce napsáno, co se jednotlivou oblastí myslí. Odpovědi, které byly navrženy: fyzická zralost, komunikace, slovní zásoba, výslovnost, grafomotorika (napodobení tvaru), pozornost, vnímání zrakové a sluchové (rozlišování detailů, vnímání rytmu), vnímání času a prostoru (rozlišení ročních období, pojmů nahoře a dole), základní matematické představy (rozlišení tvarů, poznání první a poslední v řadě), pracovní předpoklady a návyky, emocionální zralost (emoční stabilita, odloučení od rodičů), sociální zralost (starost sám o sebe, práce ve skupině). Poslední odpověď bylo „jiné“ a paní učitelky mohly doplnit další oblast, která jim chyběla, tedy prostor pro návržení další možnosti. Výsledky jsou zobrazeny na obr. 5-7. Tato otázka slouží pro vyhodnocení otázky č. 1: „Děti mají největší problém v oblasti řeči.“ V první kategorii nazvané největší problém, se 7 školek z 10 vyjádřilo pro výslovnost. Výslovnost tedy trápí 70% z 10 školek. Další 2 mateřské školy hodnotily největší potíže v pozornosti. Zbývající 1 mateřská škola označila problém v komunikaci. Ve druhé kategorii, větší problém, byly 4 školky pro grafomotoriku. Grafomotoriku označilo 40% oslovených učitelů. Pro slovní zásobu a pro pozornost se vyjádřily

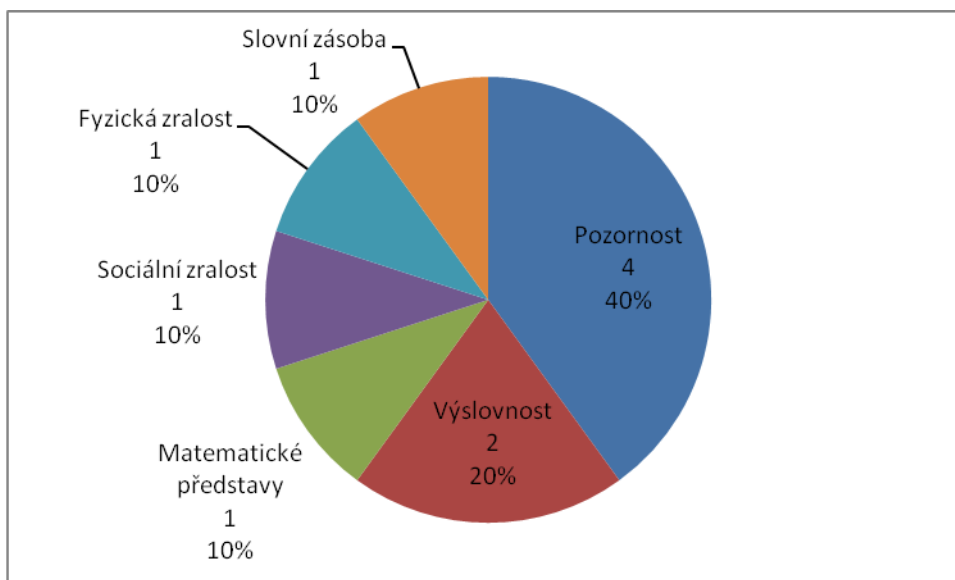
2 mateřské školy. Po jedné školce se objevily odpovědi sociální zralost a matematické představy. Ve třetí kategorii, menší problém, se nejvíce objevila pozornost s počtem 4 školek. Pro výslovnost se vyjádřily 2 mateřské školy. Další oblasti slovní zásoba, sociální zralost, fyzická zralost a matematické představy získaly každá 1 hlas od zbývajících školek.

Obrázek 5 Největší problém v %

Obrázek 6 Větší problém v %

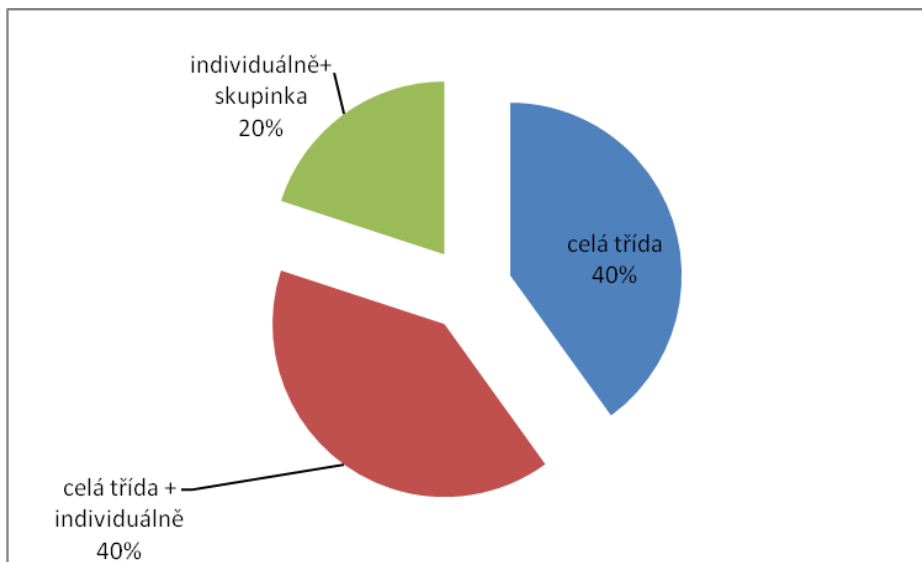

Obrázek 7 Menší problém v %

Grafické znázornění výsledků jasně ukázalo, že největší potíže dětem dělá řeč. V řeči nejvíce děti trápí výslovnost. Řeč se vyskytuje ve všech grafech. Označována byla i komunikace a slovní zásoba. Výzkumná otázka č. 1 se tedy potvrdila. Na dalších místech je pak grafomotorika a pozornost. Další oblasti jsou označovány výrazně méně než tyto tři oblasti. Je tedy zcela jasné, že nejvíce bychom se měli při práci s předškolními dětmi zaměřit na řeč, grafomotoriku a pozornost.

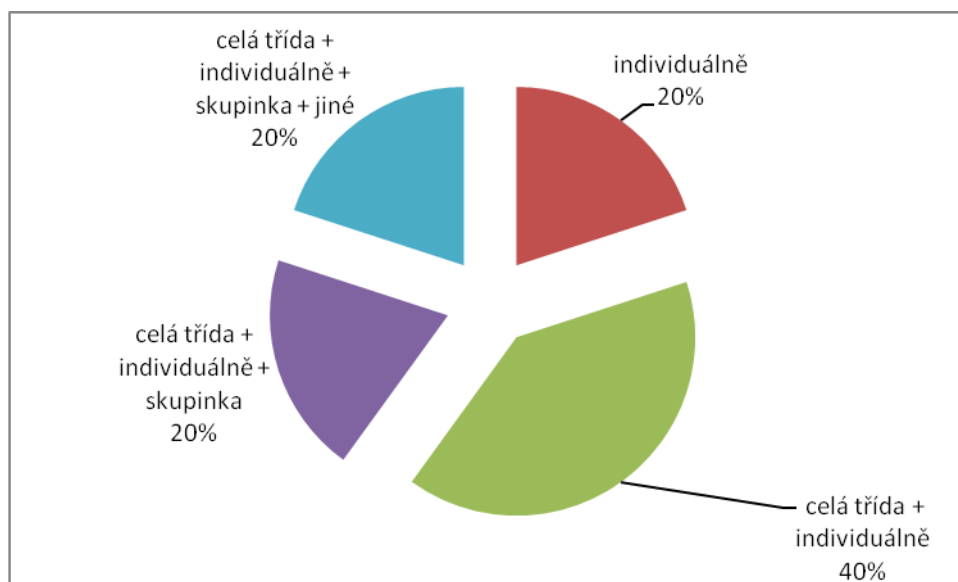
- Šestá otázka: Jakým způsobem probíhá příprava předškolních dětí na školu?

Děti se připravují na základní školu vlastně každý den, kdy jsou ve školce. Každá mateřská škola ale cíleně přípravu předškolních dětí provádí při jiných činnostech nebo jiné skladbě dětí. Chceme tedy dostat vzorek toho, jakým způsobem děti připravují. Odpovědi byly zadané od *a* do *c*, *d* bylo slovo „jiné“ a paní učitelky mohly doplnit, jakým jiným způsobem se s dětmi připravě na školu věnují. První zadaná možnost byla v rámci činnosti s celou třídou, např. při hlavní činnosti. Druhá možnost patřila přípravě individuálně, např. ranní hry, odpočinek. Třetí zadaná možnost byla skupinka vybraných dětí, např. klub předškoláků. Paní učitelky mohly zaškrtnout více možností, aby byly obsaženy všechny možné způsoby. Výsledky jsem rozdělila na školky homogenní a heterogenní, obr. 8 a 9. V homogenních třídách paní učitelky zaškrtnuly nejčastěji práci v rámci činnosti s celou třídou a individuální práci, kdy pracují s dětmi při ranních hrách nebo při odpočinku. Čtyři školky z pěti homogenních připravují děti během hlavní činnosti a z toho tři školky ještě individuálně. Jedna školka má předškolní přípravu nastavenou na klub předškoláků, kdy si vždy ke stolečku zavolá určitou skupinu dětí.

Obrázek 8 Způsob přípravy homogenních tříd v %

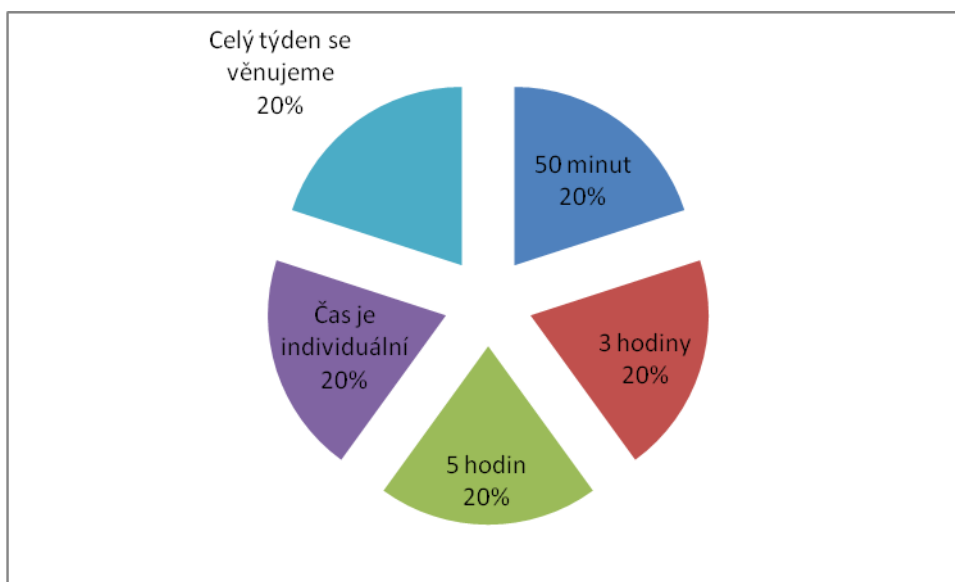
V heterogenních třídách paní učitelky zaškrtnly ve všech pěti případech individuální práci s dětmi při ranních hrách nebo odpočinku. Čtyři školky pracují i při hlavní činnosti dětí. Dvě školky z pěti heterogenních využívají i kluby předškoláků, kdy si pro danou činnost vyberou potřebné děti. V jednom případě školka spolupracuje s rodiči a využívá domácí přípravu. Dalo by se tedy říci, že heterogenní třídy využívají více příležitostí jak předškolní dítě připravit na zápis do první třídy než třídy homogenní.

Obrázek 9 Způsob přípravy heterogenních tříd v %

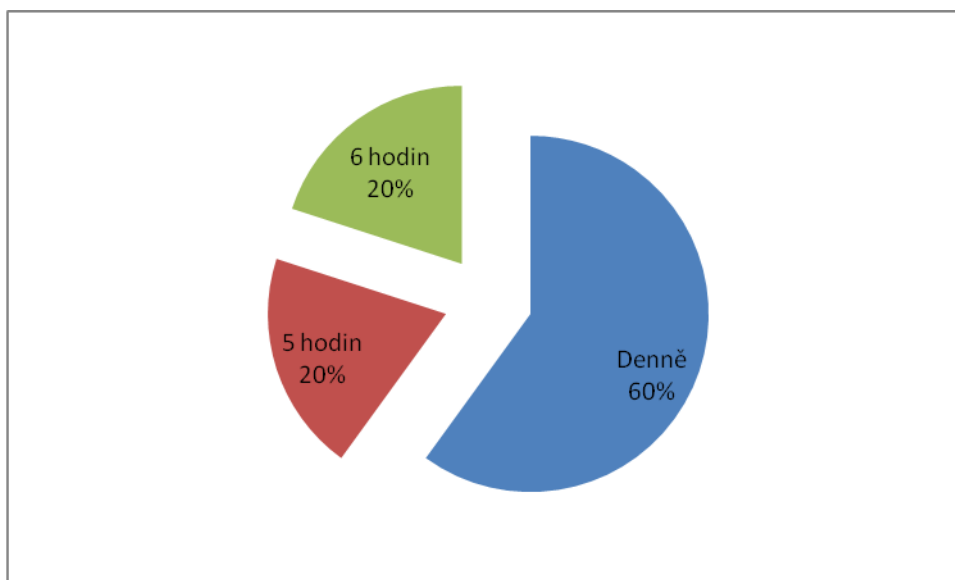
- Sedmá otázka: Kolik času týdně se věnujete „přípravě předškolního dítěte na školu“?

Předpokládala jsem, že v heterogenní třídě nemají tolik času na předškolní děti, a tím budou mít více dětí s odkladem. Tato otázka se nepotvrdila. Podíváme se, jak je to s časem, kolik ho školky věnují přípravě předškolních dětí. Před vyhodnocením dotazníku jsem počítala s tím, že heterogenní třídy budou mít méně času, proto jsem výsledky opět rozdělila. Rozdělení jsem provedla dle rozdělení dětí do tříd. V této otázce se měly paní učitelky samy vyjádřit. Nedávala jsem na výběr odpovědi, protože časy jsou individuální. Nejdříve vyhodnotím homogenní třídy. Vyhodnocení je k vidění na obr. 10. Ve třídách podle věku jsou časy velice rozmanité. Z pěti školek má každá školka úplně jiný čas. Jedna školka má za týden padesát minut přípravy, druhá školka má tři hodiny týdně a třetí školka má pět hodin týdně. Zbylé dvě školky přesný čas nenapsaly. První školka se vyjádřila, že čas nejde určit, protože je individuální podle potřeb dětí. Druhá školka na otázku odpověděla celý týden, protože ve třídě jsou sami předškoláci.

Obrázek 10 Týdenní čas věnovaný přípravě v homogenních třídách v %

V heterogenních třídách paní učitelky odpověděly obdobně, jak ukazuje obr. 11. Tři školky napsaly jako čas denně. Tím, že děti jsou ve třídách smíšeně, tak čas přesně určit nejde. Zbylé dvě školy byly konkrétnější. První mateřská škola se věnuje přípravě předškolních dětí hodinu a půl denně po dobu čtyř dní, což je šest hodin týdně. Druhá mateřská škola se věnuje přípravě jednu hodinu denně, takže pět hodin týdně.

Obrázek 11 Týdenní čas věnovaný přípravě v heterogenních třídách v %

- Osmá otázka: Jaké konkrétní činnosti s předškoláky vykonáváte?

Při zaměření na posuzování školní zralosti je jednou z nejdůležitějších věcí, co konkrétně je s dětmi procvičováno. Paní učitelky vědí, co děti potřebují zlepšit, na co je potřeba se zaměřit. Odpovědi na tuto otázku byly otevřené, abychom se dozvěděli co možná nejvíce informací o činnostech. Paní učitelky se na tuto otázky opravdu rozepsaly. Každý dotazník obsahoval minimálně tři činnosti, které s dětmi učitelky vykonávají. Protože všechny školy měly podobné odpovědi, rozhodla jsem se tuto otázku vyhodnotit dohromady a nerozdělovat školy podle druhu tříd. Konkrétní vykonávané činnosti jsou k vidění na obr. 12. Školky jsou označené čísly 1-10 a činnosti, které vykonávají, jsou označeny křížkem. Ze vzorku deseti mateřských škol napsalo devět, že dětem dávají pracovní listy na rozvoj grafomotoriky. Dalších pět školek dává ještě pracovní listy samostatně. Pět školek procvičuje s dětmi matematické představy a dovednosti. Pět mateřských škol se zaměřuje i na logopedické chvílky, procvičení mluvidel a různé hry na komunikaci. Čtyři školy z deseti se věnují rozumové výchově a logickým hrám. A opět čtyři školy se věnují rozvíjení zrakového a sluchového vnímání. Rozvoji čtenářské gramotnosti se věnují tři školy z deseti, a to formou čtenářských chviliek. Pouze jedna školka vykonává s dětmi činnosti na orientaci v prostoru.

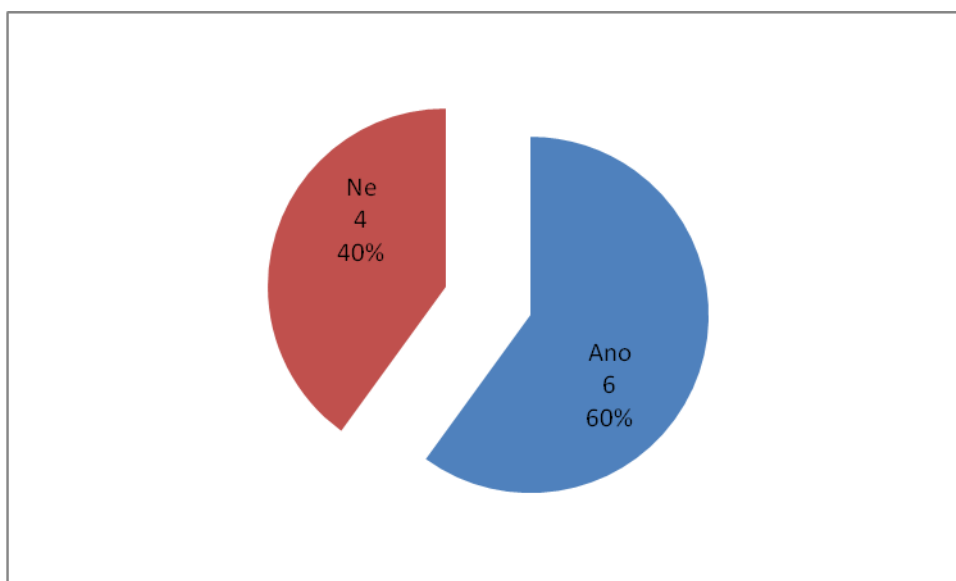
Obrázek 12 Konkrétní činnosti vykonávané s předškoláky

Grafomotorika	x	x	x		x	x	x	x	x	x
Pracovní listy		x	x				x		x	x
Zrakové vnímání						x	x	x	x	
Sluchové vnímání	x					x	x		x	
Matematické představy			x	x	x			x	x	
Rozum a logika	x	x		x	x					
Čtenářská gramotnost		x		x						x
Logopedické chvílky	x				x	x	x		x	
Orientace v prostoru								x		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

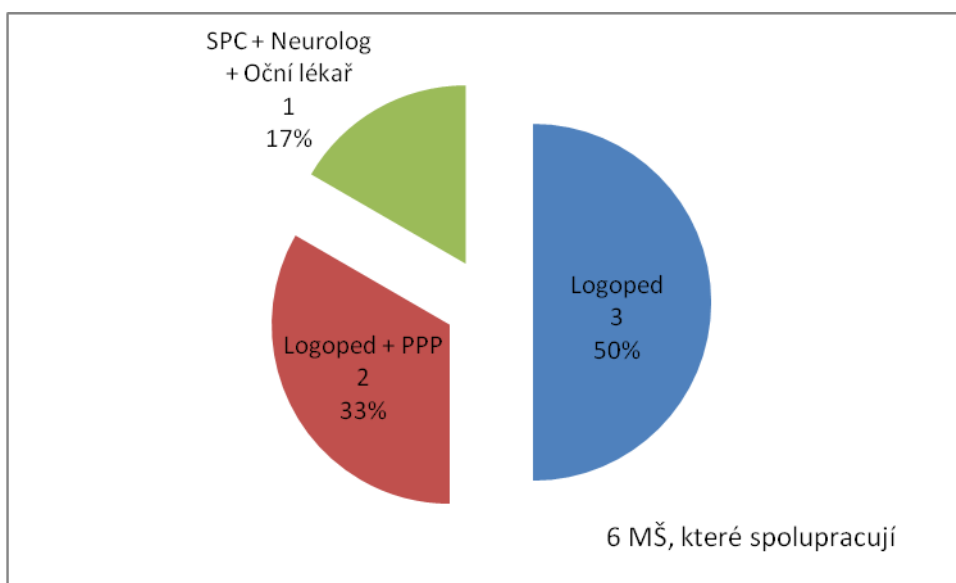
- Devátá otázka: Vedete si záznamy o vývoji dítěte? Jakou formu tyto záznamy mají?
V této otázce chceme zjistit, jestli si mateřské školy zaznamenávají úroveň vývoje dítěte. Jestli mají na konci předškolního období přehled o tom, jak se dítě postupně vyvíjelo, co mu dělalo problém, nebo v čem naopak vynikalo. Otázka ukázala jednoznačně, že paní učitelky v MŠ si záznamy vedou. Z deseti odpovědí bylo deset kladných. Ve všech případech se jedná o portfolio dítěte, jeho složku. Do portfolio ukládají paní učitelky práci dítěte během roku. Mohou zde založit pracovní i grafomotorické listy. Zapisují si, co už dítě umí, co mu ještě nejde, na co je potřeba se zaměřit.

- Desátá otázka: Spolupracujete s některými odborníky jako např. logopedy?
Některé mateřské školy mají otevřené dveře jakékoliv formě spolupráce, ať už ze stran specialistů nebo jiných mateřských škol. V tuto chvíli se snažíme zjistit, do jaké míry dotazované školy spolupracují se specialisty. Máme na mysli odborníky na řeč, odborníky na posouzení školní zralosti a další, kteří se specializují na předškolní děti. K této otázce jsem zvolila otevřené odpovědi z důvodu vyjmenování všech specialistů ze stran dotazovaných. Z deseti dotazovaných mateřských škol čtyři se specialisty vůbec nespolupracují. K nahlédnutí na obr. 13. Při plnění jednoho z těchto dotazníků mi paní učitelka u této otázky sdělila, že je na rodičích, s jakými odborníky budou spolupracovat. Rodič by měl zařídit pro své dítě to, co potřebuje. Zbylých šest školek, tedy 60%, s odborníky spolupracuje. Na obr. 14 je vidět v jakém zastoupení se spolupráce u šesti školek objevuje. Nejvíce se objevuje spolupráce s logopedy, se kterými spolupracuje pět školek z těchto šesti zbylých. Dvě mateřské školy spolupracují s pedagogicko-

psychologickou poradnou. Na konec se objevují po jedné školce spolupráce s neurologem, očním lékařem a speciálním pedagogickým centrem.

Obrázek 13 Spolupráce s odborníky v %

Obrázek 14 Výběr specialistů v %

- Jedenáctá otázka: Chodí děti nejčastěji do spádových škol?

Poslední tři otázky dotazníku spolu úzce souvisí. Nejdříve se ptáme, zda děti chodí nejčastěji do spádových škol, protože to jsou školy, se kterými mohou mateřské školy spolupracovat. Mohou s nimi být úzce v kontaktu, znají se navzájem. Odpověď byla uzavřená. Dotazovaní si vybrali, zda ano nebo ne. Ze všech deseti dotazníků byly všechny odpovědi kladné, tedy že děti nejčastěji chodí do spádových škol. Je to nejspíše i tím, že

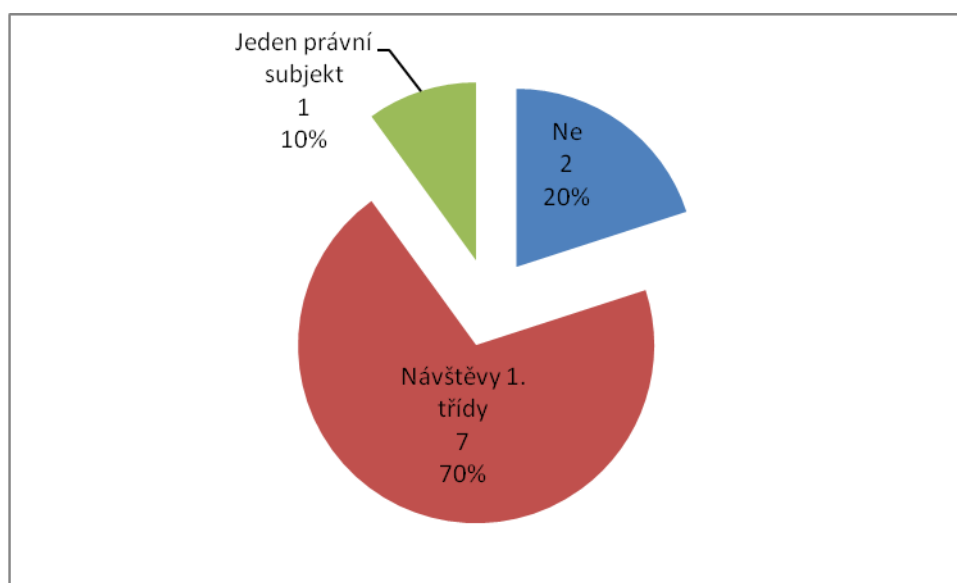
základní školy se řídí spádovými oblastmi. Pokud jde dítě do mateřské školy v místě bydliště je pravděpodobné, že půjde do spádové školy.

- Dvanáctá otázka: Účastníte se Vy jako učitelka zápisu v ZŠ?

V předchozí otázce se jednoznačně prokázalo, že děti chodí nejčastěji do spádových škol. Tato otázka zkoumá, jestli se paní učitelky účastní zápisu do základní školy. Pokud by paní učitelky na zápis chodily, věděly by, co konkrétně se po dětech na dané škole u zápisu požaduje. Mohly by být i podporou pro děti a také rádcem učitele, který zápis vede. Děti by tak mohly být více připraveny na celý průběh zápisu. Bohužel se prokázalo, že ani v jedné z dotazovaných mateřských škol se učitelka zápisu neúčastní.

- Třináctá otázka: Spolupracujete i jiným způsobem se ZŠ? Jakým?

V poslední otázce chceme zjistit, jaká spolupráce panuje mezi oběma objekty. Odpověď jsem zvolila otevřenou, abychom měli reálné odpovědi. Při výběru možností bych mohla paní učitelky ovlivnit tím, že přesně neznám všechny možnosti spolupráce. Ze všech odpovědí se sešly tři různé typy, jak je vidět na obr. 15. Některé školy, konkrétně dvě z deseti nespolupracují vůbec. Jedna mateřská škola je se základní školou jeden právní subjekt. Jezdí tedy spolu na různé akce, pořádají společně výlety. Zbylých sedm mateřských škol navštěvuje děti v první třídě. Některé mateřské školy akci nazývají školou nanečisto, jiní zase představení ZŠ. Akce se koná kvůli tomu, aby si předškoláci na školu zvykli.

Obrázek 15 Jiný způsob spolupráce v %

7.5 Vlastní doporučení pro práci s dětmi

Na procvičení kognitivní složky zralosti jsem sama vypracovala pracovní listy. Inspirovala jsem se autorkami Bednářovou a Šmardovou, avšak obsah a jejich zpracování je mé. Listy jsou vždy určené k jedné složce zralosti, ale mohou se použít i pro další oblasti, pokud s dítětem pracujeme individuálně. List na zrakové vnímání můžeme použít také na procvičení řeči, pokládáme dítěti otázky na různé předměty na obrázku. Listy najdeme v přílohách.

Podle odpovědí na otázku, ve které oblasti mají děti největší problémy, je jasné, že je potřeba se zaměřit v první řadě na **řeč**. V řeči nás nejvíce trápí výslovnost, protože si s dětmi rodiče čím dál méně povídají.

- Ve školce můžeme s dětmi hrát hry na uvolnění mluvidel. Tyto hry se dají hrát po celý den. V těchto hrách jde hlavně o rozhýbání jazyka, kdy jazyk kmitá nahoru a dolů. Uvolňuje se celá čelist i rty.
- Po rozhýbání si můžeme s dětmi říkat básničky, písničky nebo vyprávět příběhy. Dbáme na pomalé tempo a správně otevřená ústa. U dětí s problematickou výslovností si necháme říct básničku nebo písničku každý den individuálně. Upozorňujeme na to, čemu jsme nerozuměli, řekneme to spolu znovu a lépe.
- Zařazujeme chvilky v kroužku, kdy děti vypráví, co zažily o víkendu, kde byly.
- Dále čtenářské chvilky, dítě vypráví o knize, kterou přinese do školky. Knihu přečetlo doma s rodiči a poté vypráví jeden příběh ostatním dětem, a to i podle obrázků, které v knize jsou.
- Jako individuální práci můžeme použít obrázek a dítě popíše, co všechno na obrázku vidí. Takový obrázek mám zařazený v souboru aktivit, viz příloha F. U všech aktivit dbáme na správnou výslovnost. Pokud má dítě ve výslovnosti velké problémy, tak by učitelka měla rodičům doporučit návštěvu logopeda. Samozřejmě mezi problémy neřadíme hlásky „r“ a „ř“, protože tyto hlásky se v řeči dětem usadí až v první třídě.

Dalším neméně důležitým problémem z hlediska školní zralosti je **grafomotorika**. I když paní učitelky v jedné z výše uvedených otázek uvedly, že s dětmi grafomotoriku dělají a procvičují, tak i přesto se objevila jako jeden z větších problémů školní zralosti.

- Grafomotorické listy bychom měli zařazovat minimálně třikrát týdně. V mém souboru aktivit se také jeden list nachází, viz příloha H.

- Vhodné jsou také listy na vizuomotoriku, kdy dítě vede tužku po čáře a jedním tahem obtáhne celý obrázek. Vedeme také dítě ke kresbě tužkou a pastelkou.
- Grafomotorika úzce souvisí s jemnou motorikou. Proto tedy zařazujeme rukodělné činnosti jako je např. navlékání korálků na provázek nebo vlasec. Každý den by se ve školce měla objevit činnost grafomotorická, vizuomotorická nebo rukodělná, aby se postupně zlepšovala jemná motorika.

Další problém, který paní učitelky označily, byla **pozornost**.

- Na procvičení pozornosti doporučuji hry, které rozvíjejí i zrakové a sluchové vnímání. Vhodné jsou Kimovy hry, kdy děti sledují předměty určitou dobu a poté se je snaží vybavit.
- Během celého dne můžeme dítěti dávat různé hádanky, kdy učitelka si myslí jednu věc a popisuje ji. Dítě se snaží uhodnout, co má na mysli.
- Na pozornost je také vhodná hra, při které paní učitelka změní něco ve třídě nebo na nějakém dítěti. Dítě hádá, co se změnilo, nebo kde je něco nového, co tam předtím nebylo.
- Při ranním zaměstnání je ideální čas na různé logické hry, pracovní listy, které dítě nutí přemýšlet a udržovat pozornost.

Závěr

Pojem školní zralost je velmi rozsáhlé téma. Bakalářská práce, která se zabývala posuzováním školní zralosti, tedy byla velmi rozmanitá. Snažila se ujasnit, ve které oblasti mají děti největší problém, co je potřeba s dětmi procvičit. Nahlédla jsem do toho, jakým způsobem paní učitelky připravují děti na základní školu.

Cílem bakalářské práce bylo na základě pedagogické dokumentace vybraných mateřských škol prozkoumat realizaci a rozsah prohloubené předškolní přípravy se zaměřením na rozvoj školní zralosti. V důsledku zjištěných informací navrhnout vlastní doporučení pro práci s dětmi v posledním roce předškolního vzdělávání.

Teoretická část se zabývala především oblastmi školní zralosti, které byly pro celou práci klíčové. Dále se zabývala diagnostikou v mateřské škole, zápisem do první třídy, odkladem školní docházky a vstupem do školy.

Cílem praktické části bylo zjistit, ve které oblasti školní zralosti mají děti největší problémy. Vytvořit pracovní listy na jednotlivé oblasti a dále zjistit, jestli více dětí s odkladem pochází z mateřských škol s heterogenními třídami. Jako výzkumný nástroj byl vytvořen dotazník autorem bakalářské práce. Dotazníkové šetření bylo provedeno mezi mateřskými školami v Libereckém kraji. Získaná data byla od deseti mateřských škol. Celková návratnost dotazníků byla vysoká, dotazník byl pro dotazované srozumitelný. Nasetkala jsem se s nepochopením otázek. Příště bych na otázku: „Jaké konkrétní činnosti s předškoláky vykonáváte?“ dala větší prostor pro odpovědi, protože se stávalo, že některým mateřským školám jeden řádek nestačil.

Byly položeny dvě výzkumné otázky. Otázka č. 1 „Děti mají největší problém v oblasti řeči.“ Otázka č. 2 „Mateřské školy s heterogenními třídami mají více dětí s odkladem, protože na přípravu předškolních dětí není tolik času jako ve třídě homogenní.“ Otázka č. 1 se potvrdila, skutečně se ukázalo, že více než polovina problémů je v řeči. Otázka č. 2 se nepotvrdila, výsledky neukázaly značné rozdíly mezi školkami. Rozdíl byl až v poslední kategorii z hlediska kapacity mateřské školy, kde heterogenní třída měla o jedno dítě s odkladem více ve dvou mateřských školách. Výsledky tak neukázaly jednoznačně více dětí s odkladem v heterogenních třídách oproti třídám homogenním.

Každá mateřská škola je originální. V každé mateřské škole pracují trochu jinak, ale výsledky všech školek jsou hodně podobné. V oblasti školní zralosti má většina dětí potíže s řečí a je úplně jedno, ze které školky pochází. Práce s předškoláky se liší podle toho, jaké uspořádání třídy mají, ale i přesto mají školky podobné výsledky počtu dětí s odkladem. Většina dětí chodí do spádových škol a učitelky se neúčastní zápisu. S ohledem na tyto výsledky se zdá, že při posuzování školní zralosti je jedno, do které mateřské školy dítě dochází.

Co se týče zpracování dotazníků, dala jsem pouze jeden dotazník do jedné mateřské školy. Kdybych dala do jedné školky více dotazníků, tak by se možná ukázalo, že práce učitelů je sjednocená ŠVP, nebo je přístup odlišný od konkrétní paní učitelky.

Seznam použitých zdrojů

- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V., 2007. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. 1.vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1829-0.
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V., 2011. *Školní zralost*. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2569-4.
- BUDÍKOVÁ, J., KRUŠÍNOVÁ, P., KUNCOVÁ, P., 2004. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?*. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 80-7226-637-3.
- KLENKOVÁ, J., KOLBÁBKOVÁ, H., 2002. *Diagnostika předškoláka*. 1. vyd. Praha: MC nakladatelství. ISBN 859-40-4225-026-1.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-1284-0.
- MERTIN, M., GILLERNOVÁ, I., 2010. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozš. a přepr. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8.
- OPRAVILOVÁ, E., 2016. *Předškolní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5107-8.
- OTEVŘELOVÁ, H., 2016. *Školní zralost a připravenost*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-1092-4.
- PELIKÁN, J., 2011. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1916-3.
- Portál PPP: *Portál pedagogicko-psychologické poradny Liberec* [online]. [vid. 20. 4. 2017]. Dostupné z: <http://pppliberec.cz/>
- PRŮCHA, J., KOŤÁTKOVÁ, S., 2013. *Předškolní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0495-4.
- RAABE, 2012. *Diagnostika školní zralosti*. 1.vyd. Praha: Raabe. ISBN 978-80-87553-52-7.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 2. upravené vydání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2016. 48s. ISBN 80-87000-00-5.
- VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Karolinum, ISBN 978-80-264-2153-1.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školní zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10262–10324.

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník

Příloha B: Zrakové vnímání – doplnění detailu

Příloha C: Zrakové vnímání – co do řady nepatří?

Příloha D: Sluchové vnímání – přiřazení počtu slabik

Příloha E: Sluchové vnímání – rozlišení první hlásky ve slově

Příloha F: Řeč – popis obrázku

Příloha G: Řeč – tvorba protikladů

Příloha H: Grafomotorika – obtažení tvaru

Příloha I: Vnímání času – přiřazení ročních dob

Příloha J: Vnímání prostoru – první, poslední

Příloha K: Základní matematické představy – určení více/méně

Příloha A

Dotazník

Dobrý den, jsem studentkou 3. ročníku oboru učitelství pro MŠ, Technické univerzity v Liberci. Cílem mé bakalářské práce je popsat, jakým způsobem je v našich MŠ posuzována školní zralost u dětí. Výsledky tohoto dotazníku budou publikovány pouze v mé odborné práci.

1) Jakou kapacitu má Vaše MŠ?

2) V jaké lokalitě se MŠ nachází?

a) v Liberci

b) mimo Liberec

3) Jakým způsobem máte rozdělené děti do tříd?

4) Kolik dětí přibližně v jednom roce dostane odklad? (za poslední 3-4 roky)

5) Ve kterých oblastech mají děti dle Vaší zkušenosti nejčastěji problémy? Vyberte min. 3 odpovědi, přiřaďte k Vámi vybraným 1 jako největší problém 2 větší problém 3 menší problém

a) Fyzická zralost

b) Komunikace

c) Slovní zásoba

d) Výslovnost

e) Grafomotorika (napodobení tvaru)

f) Pozornost

g) Vnímání zrakové a sluchové (rozlišování detailů, vnímání rytmu)

h) Vnímání času a prostoru (rozlišení ročních období, pojmů nahoře a dole)

i) Základní matematické představy (rozlišení tvarů, poznání první a poslední v řadě)

j) Pracovní předpoklady, návyky

k) Emocionální zralost (emoční stabilita, odloučení od rodičů)

l) Sociální zralost (starost sám o sebe, práce ve skupině)

m) Jiné _____

6) Jakým způsobem probíhá příprava předškolních dětí na školu? Zaškrtněte

- a) V rámci činnosti s celou třídou- např. při hlavní činnosti
- b) Individuálně- např. ranní hry dětí, odpočinek dětí
- c) Skupinka vybraných dětí- např. klub předškoláků
- d) Jiné _____

7) Kolik času týdně se věnujete „přípravě předškolního dítěte na školu“?

8) Jaké konkrétní činnosti s předškoláky vykonáváte?

9) Vedete si záznamy o vývoji dítěte? Jakou formu tyto záznamy mají?

10) Spolupracujete s některými odborníky jako např. logopedy?

11) Chodí děti nejčastěji do spádových škol?

a) ano

b) ne

12) Účastníte se Vy, jako učitelka zápisu v ZŠ?

a) ano

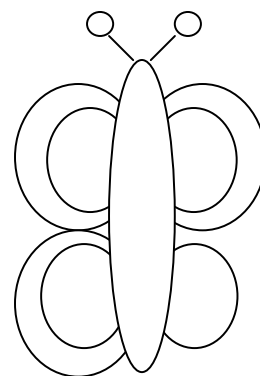
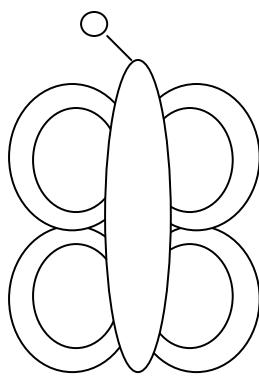
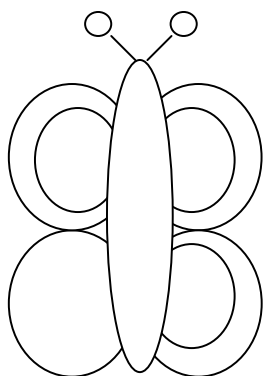
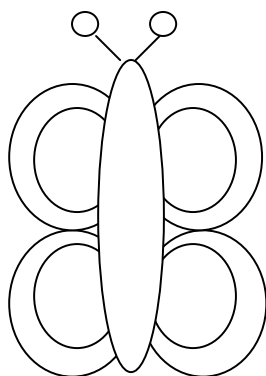
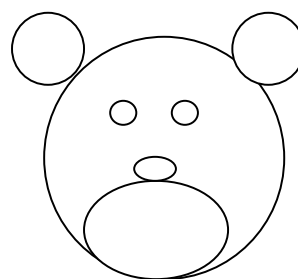
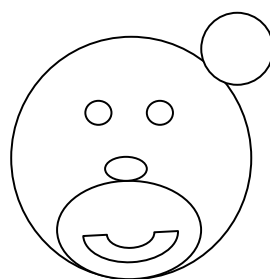
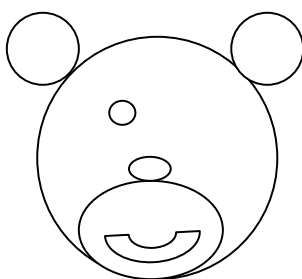
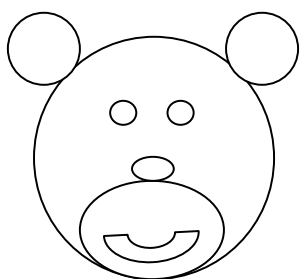
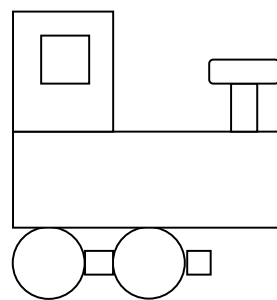
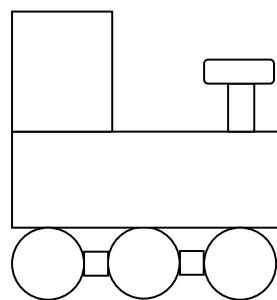
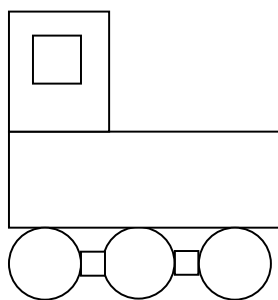
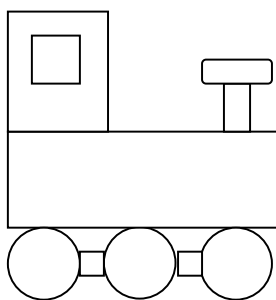
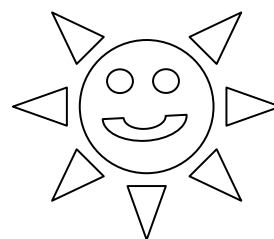
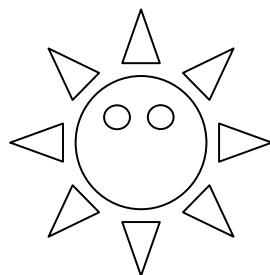
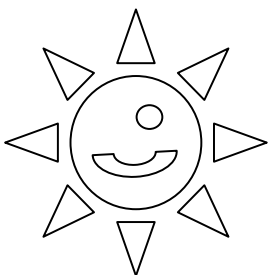
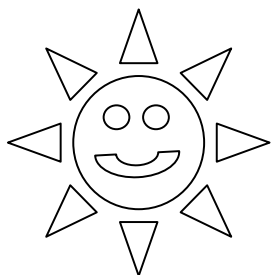
b) ne

13) Spolupracujete i jiným způsobem se ZŠ? Jakým?

Děkuji za Váš čas Nicola Kladivová.

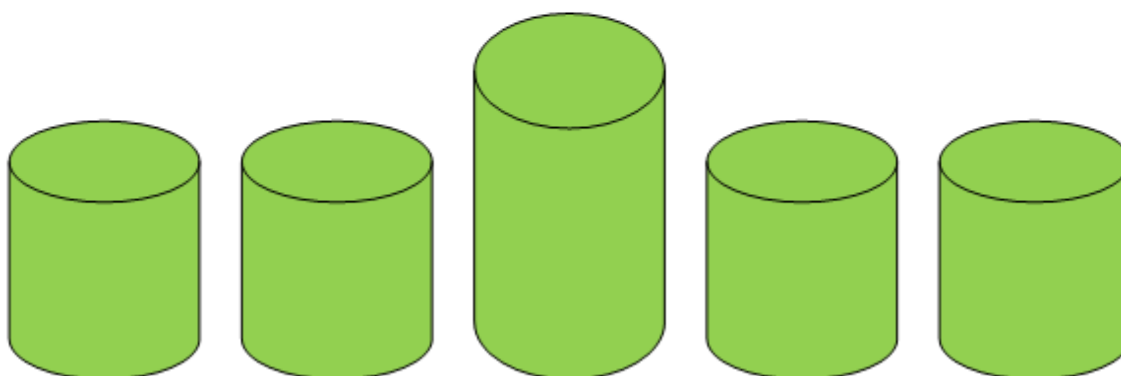
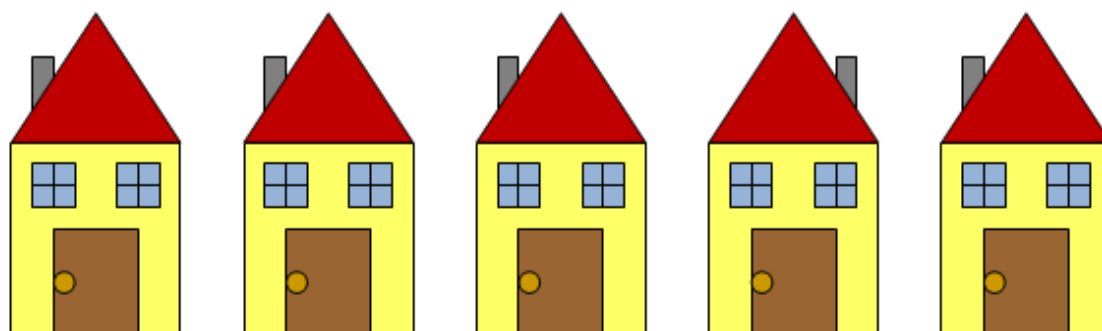
Nicola.kladivova@seznam.cz

ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ – DOPLNĚNÍ DETAILU

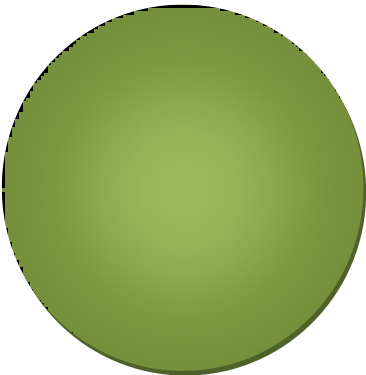
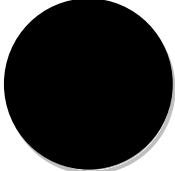
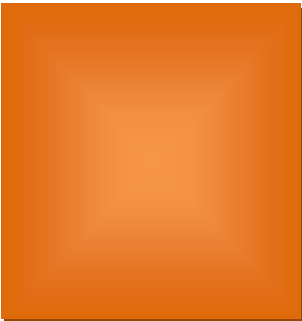

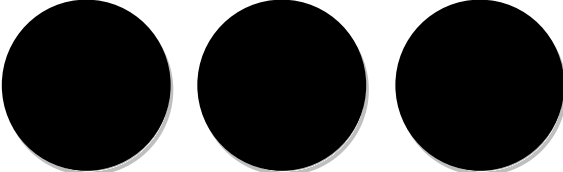
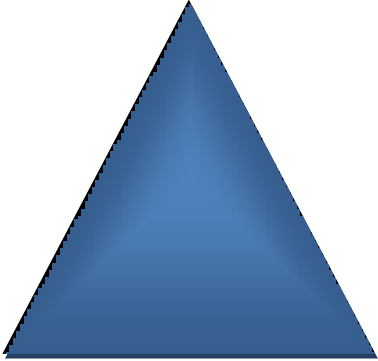
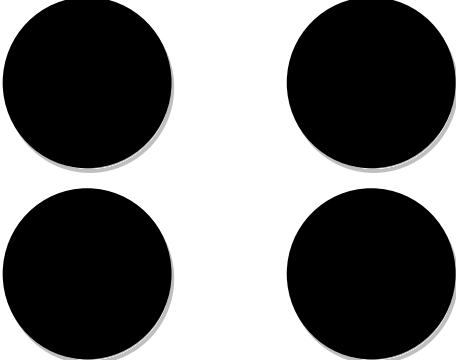

Příloha C

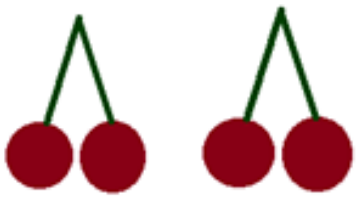

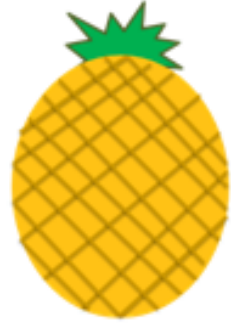
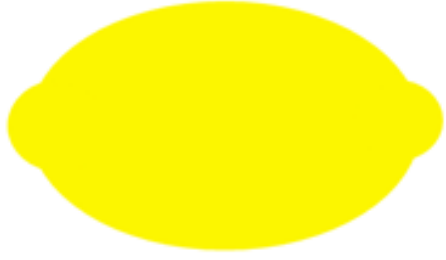
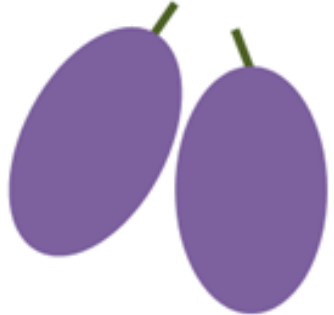
ZRAKOVÉ VNÍMÁNÍ – CO DO ŘADY NEPATŘÍ?

SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ – PŘIŘAZENÍ POČTU SLABIK

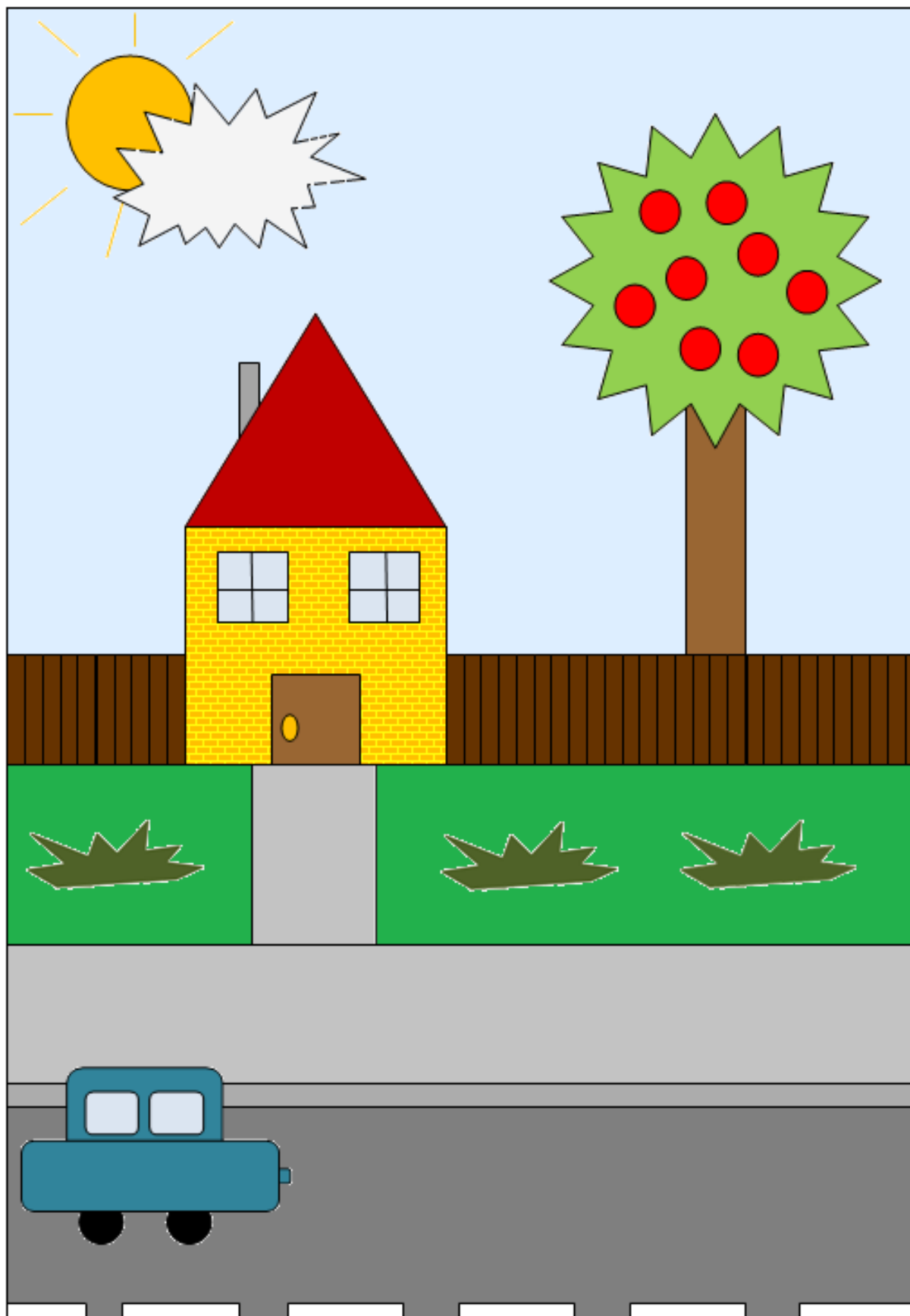
	
	
	
	

SLUCHOVÉ VMÍNÁNÍ – ROZLIŠENÍ PRVNÍ HLÁSKY VE SLOVĚ

 <p>BANÁN</p>	 <p>TŘEŠNĚ</p>
 <p>HROZNOVÉ VÍNO</p>	 <p>MANDARINKA</p>
 <p>JABLKO</p>	 <p>ANANAS</p>
 <p>CITRON</p>	 <p>ŠVESTKA</p>

Příloha F

ŘEČ – POPIS OBRÁZKU

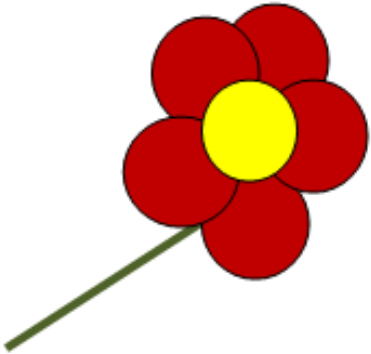
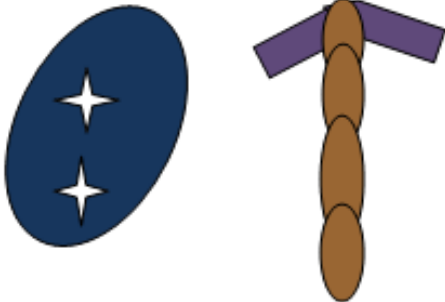
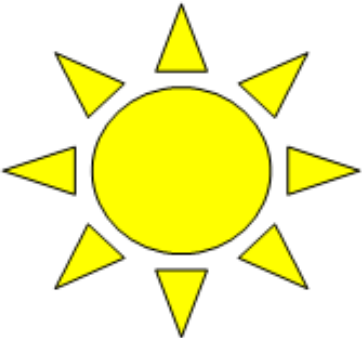
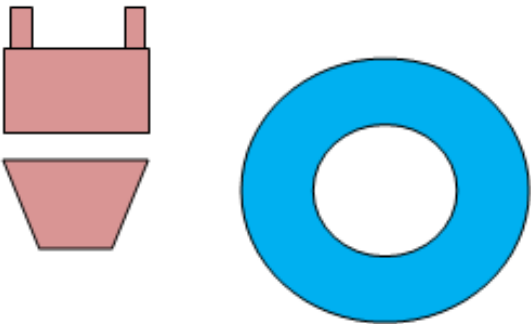
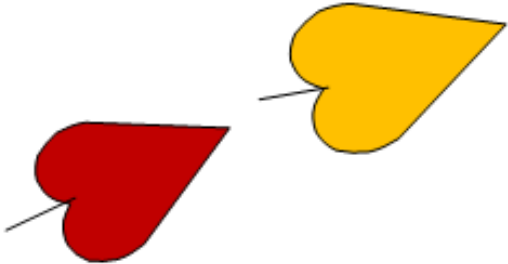
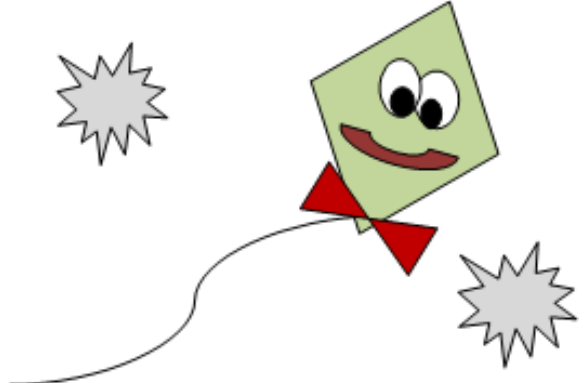

ŘEČ – TVORBA PROTIKLADŮ

 <p>DLOUHÝ</p>	
 <p>MALÝ</p>	
 <p>ČERNÝ</p>	
 <p>TLUSTÝ</p>	
 <p>ŠŤASTNÝ</p>	

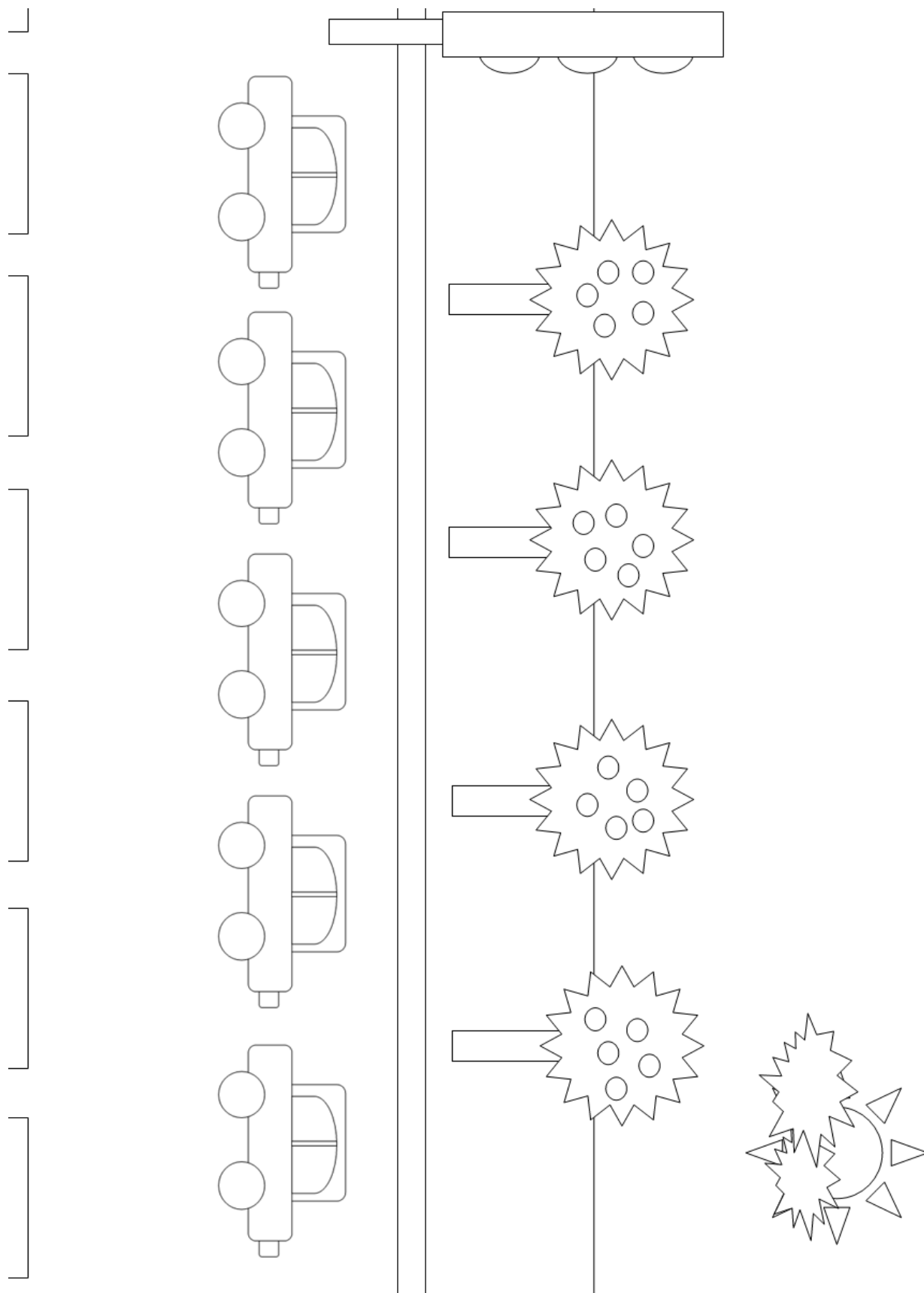
GRAFOMOTORIKA – OBTAŽENÍ TVARU

The image contains ten rows of tracing exercises, each bounded by horizontal lines. The first row shows a solid square followed by five dashed squares. The second row features a solid rectangle filled with diagonal lines, followed by a dashed version of the same rectangle. The third row consists of a solid vertical line followed by ten dashed vertical lines. The fourth row shows a solid triangle followed by six dashed triangles. The fifth row contains a solid semi-circle followed by five dashed semi-circles. The sixth row has a solid rectangle followed by three dashed rectangles. The seventh row displays a solid oval followed by six dashed ovals. The eighth row shows a solid diamond followed by six dashed diamonds. The ninth row contains a solid square followed by six dashed squares. The tenth row features a solid triangle followed by six dashed triangles.

VNÍMÁNÍ ČASU – PŘIŘAZENÍ ROČNÍCH OBDOBÍ

VNÍMÁNÍ PROSTORU – PRVNÍ, POSLEDNÍ

ZÁKLADNÍ MATEMATICKÉ PŘEDSTAVY – URČENÍ VÍCE/MÉNĚ

